

KONRADAS GIOTKĖ – XVII AMŽIAUS PIRMOSIOS PUSĖS VILNIAUS GRAVERIS

JOLITA LIŠKEVIČIENĖ

Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros institutas
Dominikonų g. 15/1, LT-01131 Vilnius, Lietuva
El. paštas: Jolita.Liskeviciene@vda.lt

Straipsnyje pristatomas garsiausias knygų iliustracijų rašytojas Konradas Giotkė, XVII a. I pusėjė dirbęs Vilniuje ir vario ražiniiais iliustravęs knygas. Siekiama apibūdinti rašytojo kūrybą, pagrindines jo ražinių kompozicijas ir kitus kūrybos bruožus, nurodyti užsakovus, atskleisti jo reikšmę XVII a. I pusės Vilniaus knygų grafikoje ir įtaką vėlesnei šios srities dalei. Straipsnyje keliamos rašytojo kilmės ir atvykimo į LDK sostinę prielaidos, tikslinamas jo kūrybos Vilniuje laikas. Pagrindinis straipsnio tikslas – chronologiškai pateikti visus iki šiol žinomus arba literatūroje minėtus rašytojo kūrinius. Šis knygų sąrašas pateikiamas priede.

Reikšminiai žodžiai: Konradas Giotkė, XVII a. I pusės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dailė, XVII a. panegirikų iliustracijos, vario ražinys, knygų grafika.

XVII a. Vilniaus spaudinių tyrinėjimuose ypatingo dėmesio sulaukė iki vadinamojo Vilniaus tvano dirbęs garsiausias sostinės rašytojas Konradas Giotkė (*Götke Conradt, Conrad, Conradus*). Rašyti šį straipsnį paskatino naujai atrasti šio rašytojo kūriniai, taip pat naujesni kaimyninės Lenkijos mokslininkų tyrimai [3]. Jadwiga Bednarska, daugiausia dėmesio skyrusi XVII a. I pusės Lenkijos panegirikų iliustracijoms, atkreipė dėmesį, kad XVII a. I pusės Lenkijos ir LDK knygų grafikos kontekste išsiskyrė Vilniaus rašytojo Konrado Giotkės kūryba. Šio straipsnio tikslas yra papildyti ir paskelbti šio rašytojo žinomų kūrinių chronologinį sąrašą, kad būtų galima kuo

geriau aptarti jo kūrybos specifiškumą ir reikšmę XVII a. I pusės Lietuvos dailės istorijoje.

Nors K. Giotkė bibliografijoje minimas nuo XIX amžiaus, tačiau jis kaip dailininkas ir jo kūriniai nėra plačiau aptarti, jo kūryba iki šiol menkai žinoma. XIX a. prasidėjus platesniems istorijos tyrimams, K. Giotkė buvo nurodytas kaip rašytojas. K. Estreicheris Lenkijos bibliografijoje mini Konradą Giotkė kaip knygų iliustracijų rašytoją [6, t. XVII, 210] ir nurodo devynis jo ražinius (Nr. 10, 13, 16, 18, 20, 23, 30, 32, 43). Lenkų meno istorikas Edwardas Rastawieckis ėmėsi fundamentalaus veikalo – biografinio žodyno rengimo ir rinko informaciją

apie visus Lekijoje ir jos regione dirbusius dailininkus, iš jų ir raizytojus; jis pateikė informacijos apie kelis K. Giotkės kūrinius [19]. XX a. I pusėje daugiausia informacijos apie raizytoją teikė specializuoti meno istorijos veikalai – enciklopediniai dailininkų žodynai ir kiti, dažniausiai kolekcininkų arba meno mėgėjų sudaryti privačių kolekcijų dailės rinkinių sąrašai. Tokio pobūdžio leidiniams skirtinas 1901 m. išleistas Emeryko Hutten-Czapskio raizinių katalogas [22], kuriame paminėti keturi K. Giotkės raizyti žymių asmenų portretai (Nr. 10, 20, 35, 38). Plačiau raizytojo K. Giotkės kūrybą apžvelgė didžiulis 37 tomų vokiečių tyrėjų parengtas dailininkų enciklopedinis žinynas, kuriame remtasi XIX a. mokslininkų atliktais tyrimais [24, 317]. XX a. II pusėje Lenkijos mokslų akademijos meno istorijos instituto parengtame fundamentaliame dailininkų žinyne K. Giotkės kūryba aptarta kiek plačiau, nurodytos jo kūrybos datos, paminėta apie 15 raizinių knygoje [25, 422–423]. Iki šiol plačiausiai K. Giotkės kūrybą išanalizavusi ir kai kurių raizinių pirmavaizdžius nurodžiusi lenkų mokslininkė J. Bednarska publikavo du knygos apie XVII a. I pusės panegirikų iliustracijas tomus, antros savo knygos dalies trečiame priede pateikė K. Giotkės ir jam priskiriamų raizinių sąrašą (25 raizinius) [3, d. 2, 231–237]¹.

¹ Su šia mokslininke nesutikčiau dėl sąrašė 23-uoju numeriu nurodytos knygos iliustracijos priskyrimo K. Giotkės rankai; pagal stilistinį braižą ir šriftą raizinių galima skirti Vilniaus aukšakaliui ir juvelyrui Bazilijui Omelianovičiui, plačiau apie jį žr.: [9, 198–199].

Lietuvoje apie K. Giotkės kūrybą rašyta nuo XX a. pradžios. Paulius Galaunė ėmėsi sudaryti Lietuvos dailininkų kūrinių katalogą, kuris ir liko tik sumanymas; jo rankraštyje išliko šeši surašyti K. Giotkės kūriniai, kurie paimti iš XIX a. II pusės literatūros (Nr. 10, 13, 20, 35, 38, 40). Daugiau dėmesio į K. Giotkės raizinius knygoje atkreipė tyrėjos Kastutė Čepienė ir Irena Petrauskienė, kurių sudarytoje Vilniaus akademijos spaustuvės leidinių bibliografijoje nurodyta 20 leidinių, kuriuose buvo atspausiti K. Giotkės vario raiziniai (Nr. 3, 6, 7, 9, 10, 13, 15, 17, 18, 20, 23, 24, 28–32, 34, 37)². Nors Lietuvos spaudinių bibliografija pastaraisiais dešimtmečiais labai išplėsta, sudaryti ir papildyti XVII amžiaus Lietuvos lotyniškų ir lenkiškų knygų sąrašai [26; 27], tačiau šie veikalai dailininkų kūrinių neregistravo. Trumpais bruožais minimo dailininko biografija ir naujos jo kūrinių atribucijos buvo skelbtos kituose su senąja Lietuvos grafika susijusiuose tyrinėjimuose ir šiai temai skirtose publikacijose [21; 10, 5–96; 11; 17; 12; 9, 114–115; 14, 44–45], tačiau niekada nebuvo specialiai sudaromas raizytojo kūrinių katalogas, kad būtų galima plačiau aptarti, pamatyti, įvertinti visą iki šiol žinomą raizytojo kūrybą.

Remiantis signuotais jo raiziniais ir formaliuoju plastiniu jų panašumu, galima

² Nesutikčiau tik su viena knygoje paskelbta pozicija (Akad., 775), kurioje nurodomas raizinio autorius K. Giotkė; pagal formalią raizysenos stilišką knygoje atspautą raizinių priskirčiau Vilniaus raizytojui Danieliui Pelzeldui, plačiau apie jį žr.: [9, 206].

teigti, kad Konradas Giotkė Vilniuje dirbo 1636–1653 m.³ Šio grafiko kilmė iki šiol pateikiama pagal Vokietijoje išleisto dailininkų žodyno nurodytą formuluotę „galbūt kilęs iš Švedijos“ [24, 317], tačiau tiksliai dokumentais ji neįrodyta ir neparemta. Ši nuomonė apie raizytojo kilmę, matyt, buvo inspiruota A. Boettcherio Rytprūsių provincijos paminklus fiksuojančiame tęstiniame leidinyje, kuriame buvo paminėtas švedų okupacijos metu K. Giotkės išraižytas Braunsbergo miesto planas [4, 77]. Dokumentų apie šį raizytoją neturima, apie jį rašyta nedaug, nežinomos tikslios jo gyvenimo datos. Visi duomenys apie jį yra pateikiami pagal signuotus jo raizinius ir remiantis tų raizinių braižu bei stilistika.

Pirmasis signuotas žinomas šio graverio raizynys – tai 1635 m. išraižytas Braunsbergo miesto-tvrtovės planas [25, 422]. Šis K. Giotkės raizynys rodo jį jau brandų, susiformavusį raizytoją, gebantį atlikti didelės apimties kūrinių. Raizinyje išgraviruotas gynybina siena apsupto Braunsbergo miesto planas. Plane išraižytas miestas su 13 jame pažymėtų statinių. Raizinio dešinėje pusėje pavaizduotas Braunsbergo miesto herbas, kairėje pusėje – Vazų herbas su įrašu: *Vera delineatio Veteris Ciuitatis Brunsbergk*

³ Lenkijos dailininkų žodyne jo veiklos Vilniuje datos nurodytos 1642–1652 m. [25, 422–423]; Lietuvos dailininkų žodyne – 1636–1652 m. [9, 114–115]. Pagal naujausius tyrimus ir 1653 m. A. Kojalavičiaus-Vijūko leidinį (Nr. 44), kuriame yra atspausintas nesignuotas, tačiau K. Giotkės rankai priskirtinas raizynys, būtų galima dar vieneriais metais pratęsti šio raizytojo veiklą Vilniuje.

Ep[isco]patus Varmien[sis] in Prussia Metropolis. / pro ut A. D. 1635. nomine Regis Regniaq[ue] Suecię, ipsam Gubernante / Nobili ac Strenuo Colonello ac D^o Andrea Kosskull in odenfors vel munitiombq[ue] ac propugnaculis adornata. Raižynys atspausintas nuo dviejų klišių, suklijuotas iš dviejų dalių, sukurtas pagal inžinieriaus ir kartografo Paulio Sterzellio piešinius [24, 317]. Remiantis šiuo kūriniu galima kelti prielaidą, kad raizytojas į Vilnių atvyko būtent iš šio miesto arba iš tos pusės, nuo pamaro. Braunsberge buvo įkurta jėzuitų akademija, spaustuvė, o raizytojo atvykimas galėjo sietis su jėzuitais. Pirmasis žinomas signuotas raizynys taip pat rodo, kad K. Giotkė galėjo būti žinomas (dirbo?) karaliaus dvare arba su juo susijęs. Todėl raizytojo atvykimas į Vilnių, LDK sostinę, gali būti siejamas su karaliaus dvaru. Taigi, jo atvykimo į Vilnių prielaidos sietinos su jėzuitais, atvykusiais iš Braunsbergo, arba su karaliaus dvaru.

Vieni ankstyviausių K. Giotkai priskiriamų raizinių (visi nesignuoti) yra atspausinti knygoje, kuri skirta karališkosioms Vladislavo Vazos (1632–1648) ir Cecilijos Renatos Austrietės (mirė 1644 m.) vestuvėms. Frontispisu ir keturiais vario raiziniiais iliustruota 1637 m. Vilniuje išspausdinta panegirika šlovina karaliaus santuoką (Nr. 3). Raižiniai *in folio* formato, atlikti labai tikslia brūkšniuote, yra originalūs savo barokinėmis kompozicijomis, atspindi LDK kultūros ir to laiko europinės dailės kalbos realijas. Knygos autorius Mikalojus Kiška buvo karaliaus dvariškis, o jo valstybinė karjera su-

sijusi su teisėtvara ir finansais. Mikalojus Kiška priklausė grupei įtakingiausių senatorių, organizavusių valdovo Zigmanto Vazos laidotuves 1632 m. balandžio 30 d. Vėliau Kiška prisidėjo prie Vladislavo Vazos karūnavimo. 1633 m. per žygį į Smolenską jis priklausė artimiausių jauno valdovo patarėjų būriui⁴. Iš Albrechto Stanislovo Radvilos prisiminimų žinoma, kad malonaus būdo Mikalojus buvo „daugelio mėgstamas, palaikė draugiškus ryšius ne tik su valdovu, bet ir su karaliene Cecilija Renata, daugeliu didikų“ [1, 261–262]. Taigi, knygos autorius tiesiogiai siejosi su karaliaus dvaru. Vėliau, K. Giotkė iliustravo Polocko vaivados Mikalojaus broliui Jonušui Kiškai dedikuotą knygą, kurios frontispise išraižė Kiškų giminės genealoginį medį (Nr. 39).

Jo talento pripažinimą karaliaus dvare pirmiausia rodo tai, jog keletas žinomų K. Giotkės iliustracijų – karališkosios šeimos narių portretai. Vienas ryškesnių raižinių – Zigmanto Kazimiero Vazos portretas iš 1643 m. J. F. Denhoffo panegirikos (Nr. 15), joje atspausintas raižinys buvo sukurtas bendradarbiaujant su žymiausiu Vilniaus tapytoju Johanu Schroeteriu (Szreter, Šreteris), (?–prieš 1685 m. vasario 20 d.). Manoma, kad vokiečių kilmės tapytojas į Lietuvą atvyko iš Gdansko. Raižinyje yra dvi signatūros: dešinėje pusėje įrašas: *Johan Szreter pinxit, Conrad Götke sculp.* Šis tapytojas Vilniuje dirbo dar iki XVII a. vi-

durio karų su švedais ir rusais ir po jų [14, 44–45]. Jis buvo nepriklausomas dailininkas miestietis, matyt, kaip ir K. Giotkė, dirbo įvairiems užsakovams. Abiejų parašai po iliustracija liudija, kad dailininkai savo amato išmanymu buvo pelnę karaliaus užsakymus.

Kitas žinomas panašios kompozicinės schemas karališkosios aplinkos portretas – tai Karolio Ferdinando Vazos portretas su herbu, atspausintas 1644 m. išleistoje Kazimiero Kojalavičiaus-Vijūko panegirikoje (Nr. 20). Vario raižinys sudarytas iš dviejų dalių. Apačioje ant postamento vaizduojamas Lenkijos ir Švedijos kunigaikščio, Polocko ir Vroclavo vyskupo K. F. Vazos herbas, o viršuje barokiniuose rėmuose vyskupo portretas su įrašu *Anno Aetatis 31* („31 metų amžiaus“). Abu aptarti karališkosios šeimos narių portretai buvo sukurti pagal panašią kompozicinę schemą.

Daug dėmesio K. Giotkės kūryboje buvo skirta iškilmingoms karališkos šeimos progoms, o puošniausi raižiniai buvo kuriami vestuvėms. 1642 m. K. Giotkė išraižė karalaitės Onos Kotrynos Konstancijos vestuvių panegiriką, kurios iliustracijoje pavaizdavo antikinių dievybių figūras – Atėnę Paladę ir Apoloną, menų ir amatų globėjų figūras. Ypač išsiskiria 1646 m. K. Giotkės sukurtas raižinys Vladislavo Vazos ir Mantujos bei Monserato kunigaikštytės Liudvikos Marijos vestuvėms skirtoje Kazimiero Kojalavičiaus-Vijūko panegirikoje, kurią puošia didesnio formato originalios kompozicijos iliustracija (Nr. 33). Raižinyje vaizduojama heraldinė genealoginė kompozicija – kara-

⁴ 1636 m. jis gavo Trakų kašteliono urėdo pareigas, 1637 m. trečią kartą tapo Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo maršalu. 1640 m. spalį valdovas patikėjo LDK išdininko pareigas.

liaus karūna, inkrustuota brangakmeniais, kurių apsiduose išraižyti Lenkijos ir Švedijos karalystės ir Mantujos bei Monserato kunigaikštystių herbai. Taigi, išvardytieji ir trumpai apibūdinti kūriniai buvo tiesiogiai susiję su karaliaus dvaru ir jame dirbusiais asmenimis. Tai liudija, kad K. Giotkė turėjo daug užsakymų ne tik iš karališkosios šeimos aplinkos, bet ir iš garsių LDK didikų giminių.

Pirmasis žinomas Vilniuje atspausstas (nesignuotas) ir K. Giotkės rankai skirtas raizginys yra susijęs su Chodkevičių gimine. Tai 1636 m. Boguslavo Sluškos panegirika, dedikuota LDK arklininkui Jonui Kazimierui Chodkevičiui, kai šis tuokėsi su Stepono Paco dukra Sofija (Nr. 2). Žinoma, kad tuo metu karalius viešėjo Vilniuje ir pats su karalaitė Ona Kotryna Konstancija dalyvavo šiose garsių Lietuvos giminių vestuvėse⁵. Raižinyje vaizduojami jungtiniai Chodkevičių ir Pacų herbai, apjuosti laurų vainiku. Be šios iliustracijos, buvo sukurti dar keli giminę reprezentuojantys vario raizginiai. Garsi Chodkevičių giminės genealoginė iliustracija, kurioje vaizduojami septyni Chodkevičių didvyriai karvedžiai. Ši iliustracija papuošė tuo metu Vilniaus universitete studijavusio Žemaitijos kašteliono Petro Kazimiero Lackio parašytą panegiriką (Nr. 10).

Nuo tada, galima manyti, K. Giotkė gaudavo ir kitų užsakymų, susijusių su garsiomis LDK giminėmis, pavyzdžiui,

⁵ A. S. Radvilos atsiminimuose rašoma, kad rugpjūčio 31 d. vykusiose vestuvėse kilo peštynės, buvo nukentėjusiųjų [15, 73].

Lackių. 1644 m. sukūrė puošnų keturlaukį Lackių giminės herbą, atspausť Danieliaus Račinskio panegirikoje (Nr. 21), o 1647 m. išraižė net du kūrinius, skirtus P. K. Lackio laidotuviams. Petronijaus Kamenskio laidotuvių panegirikoje pavaizduotas tradicinis keturlaukis Lackių giminės herbas, kurio centre ovalo formos medalione išraižytas knygos dedikato Jono Alfonso Lackio portretas iki juosmens (Nr. 35). Panašų portretą, tik daug didingesnę kompoziciją K. Giotkė sukūrė Mykolo Rodomanskio parašytam laidotuvių pamokslui: edikulos formos pakyloje praskleistų užuolaidų fone vaizduojamas visafigūris knygos dedikato J. A. Lackio portretas (Nr. 38). Atvaizdą šonuose rėmina du piliastrai, papuošti mirties simboliais, o už monumentalios architektūros statinio vaizduojami kyšantys karo atributai, rodantys aukštas velionio karines pareigas.

Labai panašiai K. Giotkė portretavo ir kitą garsų LDK didiką, Vilniaus vaivadą Jonušą Skuminą Tiškevičių (1572–1642), kuris iš motinos pusės buvo tiesiogiai susijęs su Lackiais. J. Skuminas Tiškevičius pagarsėjo kaip dosnus leidinių mecenatas⁶, todėl neretai ir buvo vaizduojamas jam dedikuotose leidiniuose. Tiškevičiaus imaginacinis portretas 1642 m. laidotuvių pamoksle,

⁶ Michała Kurano pranešimas „Mecenas kultūralny Janusza Skumina Tyszkiewiczza – aspekt wizualny druków naukowych i okolicznościowych“, skaitytas 2008 m. gruodžio 4 d. Vilniuje vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Socialinių tapatumų reprezentacijos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vizualinėje kultūroje“.

išspausdintame Vilniaus Švč. Trejybės bazilijonų vienuolyno spaustuvėje (Nr. 8). Graviūroje išraižytas reprezentacinis pomirtinis J. Skumino Tiškevičiaus atvaizdas, kuriame jis vaizduojamas stovintis lauko karo palapinėje įprastos tam laikui LDK didiko išvaizdos: klasikinių veido bruožų, raukšlių išvagota kakta, barzda ir ūsais, viršugalvyje styrančia plaukų sruoga, dėvintis puošnius didiko drabužius. Šalia vaizduojami karo atributai, nurodantys aukštas jo karines pareigybes. Kitame leidinyje – Alberto Izdebskio parašytoje panegirikoje jo portretas puošia leidinio frontispisą, o visas leidinys šlovina naująjį Vilniaus vaivada – Jonušą Skuminą Tiškevičių (Nr. 6). Raižinio centre vaizduojama išdidinta Tiškevičių giminės herbo („Leliwa“) heraldinė figūra Žvaigždė, kurios centre išraižytas naujojo Vilniaus vaivados portretas. Kitą herbo figūros dalį – Pasmėnulį laiko du herbo laikytojai – karys ir angelas, simbolizuojantys karinius giminės laimėjimus ir giminės dvasininkus. Originalios kompozijos raižinys su genealoginiais giminės portretais rodo glaudų užsakovo ir dailininko bendradarbiavimą. J. Skuminas Tiškevičius turėjo aukštas valstybines pareigas, jis studijavo Heidelberge, parašė darbą apie karybą *Disputatio De Militari disciplina*⁷. Kaip ir tėvas – iš stačiatiki-

⁷ Nuo 1607 m. pasiuntinys seime, nuo 1610 m. LDK didysis raštininkas, nuo 1621 m. – Mstislavlio vaivada (1621–1626), nuo 1626 m. – Trakų vaivada (1626–1640), nuo 1640 m. – Vilniaus vaivada. Paliko literatūrinių tekstų: žinomi du jo rašyti laišakai ir 1625 m. kelionės į Švediją aprašymas.

kybės perėjo į unijos tikėjimą, Vilniuje pastatė Švč. Trejybės bažnyčios koplyčią, joje palaidojo savo žmoną Barbarą Naruševičiūtę ir vėliau ten pats buvo palaidotas. Aptartasis ir dar vienas signuotas K. Giotkės raižinys (Nr. 8 ir 16) buvo atspausti bazilijonų spaustuvėje, o tai rodytų, kad jis dirbo ne vien jėzuitų spaustuvėje, užsakovai diktavo jo kūrinių spausdinimo vietą. Čia galima paminėti ir evangelikų liuteronų kunigo, kaip manoma, artimo jo bičiulio ryšį, jam iliustruoti leidiniai buvo išspausdinti Liubčioje (Nr. 40, 42).

K. Giotkė nuolat turėjo užsakymų iš karališkosios šeimos atstovų, iš plačių didikų giminių, o tai jam, matyt, galėjo užtikrinti pragyvenimą LDK sostinėje Vilniuje. Pirma signuota graviūra, kurioje jo gyvenamąja vieta nurodomas Vilnius, sukurta 1642 m. (Nr. 9). Šis miestas nurodomas daugumoje jo signuotų kūrinių (Nr. 9, 10, 13, 18, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 42), o tai yra naujas dalykas LDK dailininkų istorijoje. Toks autoriaus pasirašymo būdas pirmiausia rodo, kad jis nepriklausė kuriam nors vienam užsakovui ir nebuvo dvaro dailininkas. Toks parašas gali reikšti, kad jis turėjo dailininko miestiečio statusą – dailininko, kuris dirbo Vilniuje, buvo laisvai samdomas ir kūriniuose nurodydavo savo gyvenamąją ir darbo vietą. Taigi, K. Giotkė – vienas pirmųjų laisvai samdomų dailininkų miestiečių. Tai liudija, kad mieste jis turėjo užsakymų ir iš to galėjo pragyventi. Jo sukurti leidiniai buvo dedikuoti karaliui ir jo giminaičiams (Nr. 1, 2, 13, 15, 20, 33), plačioms didikų giminėms:

Chodkevičiams (Nr. 2, 10, 31), Kiškoms (Nr. 3, 9, 39), Lackiams (Nr. 10, 21, 35, 38), Pacams (Nr. 5, 12, 20, 43), Radviloms (Nr. 14, 18, 19, 44), Tiškevičiams (Nr. 6, 8), taip pat vidutiniams bajorams. Laisvai samdomo dailininko statusas pasitvirtina ir peržvelgus, kokioms spaustuvėms dailininkas dirbo. Daugiausia jo kūrinių buvo sukurta Vilniaus jėzuitų spaustuvėje, tačiau jo kūrinių buvo atspausdinti ir Vilniaus bazilijonų bei Liubčios (Naugarduko pavietas) reformatų spaustuvėje. Liubčios spaustuvė (1612–1656) buvo paskutinis reformatų spaudos židinys LDK [13, 13]. Žinoma, kad K. Giotkė palaikė glaudžius santykius su Vilniaus evangeliku liuteronu Andreju Schönflissijumi (1590–1654) [25, 422]. Torunės miestiečių sūnus, mokslus išėjęs Vokietijoje, kurį laiką pastorio Pamario krašte, vėliau dirbo Starogarde prie Gdanskio, kur publikavo pirmąjį savo pamokslą, dedikuotą Torunės profesorius Adomui Freitagui [8, 619–620]. 1635 m. buvo pakviestas į Vilnių dirbti lenkų pamokslininku liuteronų bažnyčioje. Manoma, kad į Vilnių atvyko kiek anksčiau, jau 1627 m., ir prižiūrėjo Motiejaus Forbeko Letovo sūnų [8, 619]. Jis buvo labai susijęs su liuteronų bendruomene Vilniuje, rašė žymių Vilniaus miestiečių, iš jų ir Zigmanto Vazos, laidotuvių pamokslus, dalyvavo Vladislavo Vazos vestuvėse, sakė ta proga pamokslą. K. Giotkė sukūrė iliustracijas dviem jo kūriniams. Išraižė maldų ir bažnytinių giesmių knygos frontispisą (Nr. 40). Jo centre dailininkas sukomponeavo šriftinį knygos pavadinimą, o aplink jį išraižė stambų rėmą su atskiromis

siužetinėmis kompozicijomis. Kampuose tradiciškai tarp debesų įkomponavo keturių evangelistų simbolius: liūtą, erelį, jautį ir angelą, viršuje – karaliaus Dovydo su arfa siužetą, apačioje – tris dainuojančias ir muzikuojančias mūzas. Kita 1652 m. išspausdinta Vilniaus evangelikų liuteronų sinodo ministro ir pamokslininko knyga – *Postilė*. Tai didžiulis 1114 puslapių foliantas, „jo gulgės giesmė, viso gyvenimo darbas, kurio pabaigti jam neleido mirtis (antroji dalis neišėjo)“ [13, 14]. Knygą dailininkas papuošė didžiuliu edikulos formos frontispisu, būdingu XVII a. II pusės iliustruotiems antraštiniais lapams (Nr. 42). Toks glaudus abiejų bendradarbiavimo ryšys galėtų rodyti, kad ir pats raizytojas išpažino liuteronų tikėjimą, kaip ir daugelis atvykusių Vilniaus miestiečių amatininkų.

K. Giotkė dirbo ir su kitais to meto dailininkais, raizydavo pagal jų pateiktus piešinius. Pagal signatūras žinome šias dailininkų, piešėjų pavardes: Paul Stertzell, Jan Scheller, Johan Schreter. Pirmiau aptartas karališkosios poros portretas buvo sukurtas pagal tapytojo Johano Schreterio piešinį. Pagal tą pačią kompozicinę schemą vėliau K. Giotkė išraižė ir Naugarduko pilininko Kazimiero Bazilijaus Kopeco portretą, kuris buvo atspausdintas 1645 m. Kazimiero Voroničiaus iš Pinsko jėzuitų kolegijos panegirikoje (Nr. 30).

Savo kompozicija ir idėjine programa išsiskiria 1643 m. išraižyta kompozicija pagal Jano Schellerio piešinį (Nr. 17). Tai Varmijos vyskupui Mikalojui Šiškovskiui dedikuotas kūrinys. Frontispiso centre yra

dvi antikinės mitologijos figūros, pagrindiniai dramos veikėjai – deivė Atėnė Paladė ir argonautų didvyris Jasonas, vaizduojamas pagal įprastą ikonografiją: su šalmu ant galvos, kalaviju, vienu sandalu, laiko ietį. Tolumoje išraižytas tarp uolų plaukiantis laivas, tai užuomina į Jasono kelionę Argo laivu, tačiau iliustracijoje simbolizuoja Varmijos vyskupiją. Angelai, stovintys jūroje ant pavienių uolų, laiko leidinio dedikato Varmijos vyskupo M. Šiškovskio herbo figūras.

K. Giotkės kūryboje dominavo keletas jo raižiniams būdingų kompozicinių schemų. Daugiausia jis plėtojo jungtinių herbų kompozicijas, naudotas vestuvių proga. Heraldine iliustracija puošta Vilniaus universiteto filosofijos kurso klausytojo Adomo Pranciškaus Bočkovskio vestuvių panegirika, skirta Mistislavlio pakamario Petro Kazimiero Viažavičiaus ir Jadvygos Tyzenhauzaitės vestuvėms (Nr. 25). Panašia kompozicine schema buvo papuošta ir kita Vilniaus akademijos studento Juozapo Konstantinavičiaus parašyta vestuvių panegirika (Nr. 26). Graviūros centre vaizduojami du sujungti jaunavedžių herbų atvaizdai. Iš dangaus kyšo dvi rankos, laikančios jungtinių žiedą su įrašu, centre pavaizduoti trys sujungti žiedai. Ši kompozicija panaši į kitas K. Giotkės kurtas vestuvių herbų iliustracijas. Savo kompoziciniu sumanymu artima Adomo Sulinskio epitalaminių sveikinimų, parašytų tuokiantis Jurgiui Jokūbui Šverinui ir Eufrozijai Sanguškaitei, iliustracija (Nr. 23). Raižinio apačioje vaizduojamas jungtinis jaunavedžių herbas, šalia kurio

stovi skydo laikytojas Himenėjas, vienoje rankoje turintis vestuvių simbolių žiedą.

K. Giotkai būdinga dar viena kompozicinė schema, naudota vestuvių panegirikoms iliustruoti. Antraštinio lapo kompozicija dalijama į dvi dalis – viršuje vaizduojamas jungtinis jaunavedžių herbas, centre juos jungiantis vestuvių simbolis – žiedas. Apatinė raižinio dalis skiriama į aštuonias dalis – centre išraižytas knygos pavadinimas, kituose septyniuose langeliuose embleminiai siužetiniai simboliai su įrašais, susieti su jaunavedžiais ir jų giminės simbolika. Tokios schemos naudotos Vladislavo Giedraičio ir Jono Ozemblovskio parašytose vestuvių panegirikose (Nr. 32, 37). Kiek išsiskiria Jono Aleksandro Ostaševskio 1645 m. vestuvių panegirikos iliustracija, sudaryta iš dviejų dalių (Nr. 27). Viršutinėje dalyje kalvos papėdėje vaizduojamos dvi antikinės skydų laikytojų figūros, iškėlusios rankas su strėlėmis ir laikančios keturlaukius jaunavedžių skydus. Centre vaizduojami du sukryžiuoti gausybės ragai. Ši kompozicinė schema atitinka pirmiau aptartus raižinius (Nr. 13, 40).

Didžiausiu savitumu išsiskyrė genealoginės didikų giminių kompozicijos. Kaip teigia J. Bednarska, keletas jo kūrinių pasižymi itin originaliomis kompozicijomis: juose jungiami heraldiniai motyvai, asmenų portretai ir architektūra. Tokios yra Kiškų, Tiškevičių, Radvilų, Pacų giminių genealoginės kompozicijos, kurios plačiau aptartos literatūroje [2, 89–124; 11; 17; 12; 3; 14, 44–45]. Šios kompozicijos pirmiausia turi išplėtotą idėjinę koncepciją, perteiktą plačia

ikonografinė ženklų sistema ir figūromis. Šie raiziniai rodo labai glaudų dailininko ir užsakovo bendradarbiavimą. Sudarydamas ir kurdamas genealogines kompozicijas, dailininkas savo kūrinuose naudojami gausia giminės medžiaga. Nemažiau reikšmės turėjo ir pačių panegirikų autoriai, pateikdami jas tekstine forma. Tai susiję su Vilniaus universiteto auklėtiniais ir tuo metu dėščiusiais jėzuitais, kurie rėmėsi Vilniaus universitete labai išplėtotą ir retorika grindžiamą kalbą.

J. Bednarska yra atskleidusi, kaip kūrybingai šiuose raiziniuose K. Giotkė naudojosi turimais pirmavaizdžiais, kuriuos jis interpretuodavo pateikdamas individualizuotą ir savitą graviūros versiją⁸. Jo originalumas ir kūrybingumas labiausiai atsiskleidžia komponuojant herbus ir kitus heraldinius motyvus.

Be didelių raizinių, kūrė ir tipinius, paprastus herbų atvaizdus, kurie daugiausia puošė laidotuvių panegirikas (Nr. 4, 14, 19, 24, 36, 41, 43). Jo individualus braižas išsiskiria savitomis heraldinėmis ir portretinėmis kompozicijomis, klasikinės kaligrafijos šriftais, įvairiais užrašais besiplaikstančiuose kaspiniuose, kitais barokiniais elementais, įterptais į jo kurtas knygų iliustracijų kompozicijas.

⁸ Ryškiausias tokio komponavimo pavyzdys – Petručiui Pacui dedikuoto leidinio iliustracija (Nr. 12), kurioje sujungti du raiziniai – sodo ir Romos laikų laivų mūšio arenos statinio – iš Giacomo Lauro knygos *Antiquae Urbis splendor...* (Romae, 1612–1615. 3 t.); plačiau apie tai žr.: [2, 68–122].

Anot J. Bednarskos, „K. Giotkė nepaliko ryškaus pėdsako Abiejų Tautų Respublikos dailėje kaip geras grafikos amata išmanantis raizytojas, nes įvairiais rakursais raizant žmonių figūras matėsi piešimo klaidos, žmogaus anatomijos neišmanymas, tačiau jo reikšmė nenuginčijama dailės ikonografijai pažinti“ [3, 47]. Tačiau reikia pasakyti, kad toks specifinis „netobulo“ profesionalumo bruožas yra būdingas visai XVII ir net XVIII a. LDK dailėi, o ypač portreto žanrui. K. Giotkė yra pirmasis XVII a. I pusės graveris, savo iliustracijomis praturtinęs leidinius keliais aspektais: 1) aukštos meninės kokybės iliustracijomis tekstui suteikė papildomos vaizdinės informacijos, tekstą papildė dailės kūriniais, kuriuose savitai išplėtojo pateikto teksto reikšmę; 2) pirmasis Vilniaus spaudiniuose išpopuliarino vario raizinio techniką, išplėtojo keletą jam būdingų kompozicinių schemų, savo kūrinuose tiksliais linijomis ir precizišku piešiniu pateikdamas individualią meninę kalbą; 3) Vilniaus spaudiniuose išpopuliarino baroko stiliaus dailės kalbą, plačiai naudodamas populiarius hieroglifinius, embleminius, heraldinius simbolius, jungdamas juos su įrašais; 4) bendradarbiaudamas su užsakovais, pateikė labai vertingų ir autentiškų XVII a. asmenų portretinių ir heraldinių atvaizdų; 5) iliustracijose plėtojo genealoginius ir heraldinius LDK giminių ryšius, įvairiomis kompozicijomis vaizduodamas asmenų herbus, portretus, papildydamas juos vardų ir turimų pareigybių įrašais. Galime drąsiai teigti, kad K. Giotkės kūryba XVII a. I pusės knygų

grafikoje yra išskirtinis LDK ir visos Lenkijoje reiškinys, kuris daug prisidėjo prie knygos meno plėtojimo, savitos baroko dailės kalbos knygų grafikoje suformavimo. Šis į Vilnių atvykęs graveris buvo laisvai samdomas dailininkas miestietis. Savo

kūrybai jis ieškojo įvairesnių kompozicinių variantų, raizė užsakomuosius portretus, bendradarbiavo su užsakovais, paliko neįkainojamų XVII a. I pusės LDK didikų gyvenimo „dokumentų“.

NUORODOS

1. ASADAUSKIENĖ, Nelė. *Kiškų giminė LDK: XV–XVII a.* Vilnius: Vaga, 2003.

2. BEDNARSKA, Jadwyga. Z dziejów polskiej ilustracji panegirycznej I połowy XVII w. Problematyka formalna. *Rocznik Historii Sztuki*, t. XVI, 1968, p. 89–124.

3. BEDNARSKA, Jadwyga. *Z dziejów polskiej ilustracji panegirycznej pierwszej połowy XVII wieku.* Katowice: Muzeum Śląskie, cz. 1, 1994; cz. 2, 2005.

4. BOETTICHER, A. *Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Ostpreussen.* Königsberg, 1894, t. 4, p. 38–41; 1898, t. 8, p. 77.

5. *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII w.* Wrocław, 1959, zes. 5, p. 142.

6. ESTREICHER, Karol. *Bibliografia Polska.* Kraków, 1891–1938, t. 12–32.

7. GALAUNĖ, Paulius. Lietuvos grafika XVI–XIX a. Iš *Iš lietuvių kultūros istorijos*. T. 3. Vilnius, 1961, p. 274.

8. GMITEREK Henryk. Schönflissius Andrzej Iš *Polski Słownik Biograficzny.* Warszawa et al. 1994, t. 35/4, zes. 147, p. 619–620.

9. *Lietuvos dailininkų žodynas.* Sudarė Aistė Paliušytė. T. 1: XVI–XVIII a. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2005.

10. LIŠKEVIČIENĖ, Jolita. Vilniaus akademijos spaustuvės leidinių embleminės graviūros kaita XVII amžiuje. Iš *Ženklas ir simbolis senojoje Lietuvos dailėje.* Vilnius: VDA leidykla, 1996, p. 5–96.

11. LIŠKEVIČIENĖ, Jolita. *XVI–XVIII amžiaus knygų grafika:* herbai senuosiuose Lie-

tuvos spaudiniuose. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1998.

12. LIŠKEVIČIENĖ, Jolita. *Mundus emblematum: XVII amžiaus Vilniaus spaudinių iliustracijos.* Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2005.

13. MISIŪNIENĖ, Jadvyga. XVI–XVII a. LDK teritorijoje išspausdinti leidiniai Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje. *Tarp knygų*, 2008, nr. 5 (595), p. 11–26.

14. PAKNYŠ, Mindaugas. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos dailės ir architektūros istorija: žymiausi menininkai.* Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2009, p. 44–45.

15. PAKNYŠ, Mindaugas. *Vilniaus miestas ir miestiečiai 1636 m.: namai, gyventojai, svečiai.* Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2006.

16. *Pamiėtnik wystawy starych rycin polskich ze zbioru Witke-Jeżewskiego.* Warszawa, 1914.

17. PATIEJŪNIENĖ, Eglė. *Brevitas ornata: mažosios literatūros formos XVI–XVII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės spaudiniuose.* Vilnius: LLTI, 1998.

18. PAWLIKOWSKI, J. G. Wiadomość o rytownikach Polakach i cudzoziemcach u nas osiadłych. *Czasopism Naukowy Księgozbioru Publ. im. Ossolińskich*, 1829, II, zes. 2, p. 109.

19. RASTAWIECKI, Edward. *Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej pracujących.* Poznań, 1886.

20. *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966).* T. 2.

Warszawa: Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, 1975.

21. *Senoji Lietuvos grafika: XVI–XIX a.* Sudarė Vladas Gasiūnas. Vilnius: Vaga, 1995.

22. *Spis rycin przedstawiających portrety przeważnie polskich osobistości w zbiorach Emeryka hr. Hutten-Czapskiego w Krakowie.* Kraków, 1901. Faksimilė: Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2001.

23. TOPOLSKA, Maria Barbara. *Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku.* Wrocław: Ossolineum, 1984.

24. THIEME, Ulrich; BECKER, Felix. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von*

der Antike bis zur Gegenwart. T. 14. Leipzig: E. A. Seemann, 1921.

25. ZAWISZA, N. Götke Konrad. Iš *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966).* Warszawa: Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, 1998, t. 2, p. 422–423.

26. *XVII a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas.* Sudarė Daiva Narbutienė ir Sigitas Narbutas. Vilnius: LLTI, 1998.

27. *XVII a. Lietuvos lenkiškos knygos: kontrolinis sąrašas.* Sudarė Marija Ivanovič. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 1998.

SANTRUMPOS

Akad. – Vilniaus akademijos spaustuvs leidiniai, 1576–1805: bibliografija. Sudarė Kastutė Čepienė, Irena Petrauskienė. Vilnius, 1979.

Bednarska, II, A3 – BEDNARSKA, Jadwiga. *Z dziejów polskiej ilustracji panegirycznej pierwszej połowy XVII wieku.* Katowice, 1994, t. 2, priedas 3 (aneks 3).

BUW – Varšuvos universiteto biblioteka

Czap. – *Spis rycin przedstawiających portrety przeważnie Polskich osobistości w zbiorze Emeryka Hrabiego Hutten-Czapskiego w Krakowie.* Kraków, 1901.

ČBK – Čartoriskių biblioteka Krokuvoje

Estr. – ESTREICHER, Karol. *Bibliografia Polska.* Kraków, 1891–1938, t. 12–32.

Gdansko PAN – Gdansko mokslų akademijos biblioteka

GN arch. – Galaunių namų archyvas, Kaunas

ILLL 17 – *XVII a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas.* Sudarė D. Narbutienė ir S. Narbutas. Vilnius: LLTI, 1998.

JBK – Jogailos biblioteka Krokuvoje

KNM – Krokovo nacionalinis muziejus

KVB – Kauno viešoji biblioteka

LDŽ – *Lietuvos dailininkų žodynas.* Sudarė Aistė Paluišytė. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2005. T. 1: XVI–XVIII a.

Lišk., 1998 – LIŠKEVIČIENĖ, Jolita. *XVI–XVIII amžiaus knygų grafika: herbai senuosiuose Lietuvos spaudiniuose.* Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1998.

LKU – Liublino katalikų universiteto biblioteka

LLK 17 – *XVII a. Lietuvos lenkiškos knygos: kontrolinis sąrašas.* Sudarė Marija Ivanovič. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 1998.

LNM – Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

MAB – Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

NML – Lenkijos nacionalinis muziejus

Ossol. – Wrocławo Osolinskių biblioteka

RNB – Rusijos nacionalinė biblioteka Sankt Peterburge

Rastawiecki, 1886 – RASTAWIECKI, Edward. *Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej pracujących.* Poznań, 1886.

SAP – *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966).* Warszawa: Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, 1998–2007, t. 1–8.

SLG – *Senoji Lietuvos grafika, XVI–XIX a.* Sudarė Vladas Gasiūnas. Vilnius: Vaga, 1995.

sign. – signuotas

Thieme-Becker – THIEME, Ulrich; BECKER, Felix. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Leipzig: E. A. Seemann, 1907–1950. T. 1–37.

Torunės UB – Torunės universiteto biblioteka

Topolska – TOPOLSKA, Maria Barbara. *Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku*. Wrocław: Osolineum, 1984.

VNB – Varšuvos nacionalinė biblioteka

VUB – Vilniaus universiteto biblioteka

PRIEDAS

VILNIAUS RAIŽYTOJO KONRADO GIOTKĖS SIGNUOTŲ IR JAM PRISKIRIAMŲ KŪRINIŲ CHRONOLOGINIS SĄRAŠAS

1635 m.

1. Pagal Paul Stertzell piešinį išraižė Braunsbergo miesto su Vazų herbu vaizdą.

Žemėlapis atspaustas nuo dviejų klišių, sign.: *Paul Stertzell excude; Conradt Götke sculpsit*, vario raiž., 304 x 610 mm, 1635 m. birželio 7 d.

VNB, Ikonografijos skyrius, G. 57037/III.

L.: Thieme-Becker, t. 14, p. 317; SAP, t. 2, 1975.

Aprašymas: Vaizduojamas Braunsbergo miesto, apsupto gynybine siena, planas. Plane išraižytas miestas su trylika pažymėtų statinių. Raižinio dešinėje pusėje vaizduojamas Braunsbergo miesto herbas, kairėje – Vazų herbas su įrašu: *Vera delineatio Veteris Ciuitatis Brunsbergk Ep[isco]patus Varmien[is] in Prussia Metropolis. / pro ut A. D. 1635. nomine Regis Regniaq[ue] Suecię, ipsam Gubernantel Nobili ac Strenuo Colonello ac D^o Andrea Kosskull in odenfors vel munitiōibq[ue] ac propugnaculis adornata.*

1636 m.

2. **SLUŠKA, Boguslovas.** Campus Martis et Palladis In quo ille perillustri sponso d. d. Ioanni Casimiro Chodkiewicz Regii Stabuli M. D. Lith. Praefecto illustriss[imi] d[omi]ni d. Christophori Chodkiewicz Castellani Vilnensis etc. etc filio carissimo Imagines Heroum auorum: ista perillustri sponsae d[omi]nae d. Sophiae Paciae illustrissimi domini d. Stephani

Pac Vicecancellarii M. D. L. etc. etc et illustrissimae dominae Annae Marianillae Rudominiae Dusiatciae Paciae Vicecancellar etc. etc. filiae carissimae, florilegium etc. Ad festum nuptiale proponit et offert / Per Boguslaum Słuszką Palatinid[em] Mins[ensem] Auditorem Poesos Academiae Vilnensis Societatis Iesu. Vilnae: Typis Academicis eiusdem Societatis Iesu, Anno Domini, 1636.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiž., 220 x 150 mm.

MAB L-17/2-3/7; JBK 121340 III.

L.: Lišk., 1998, p. 204–205; Bednarska, II, A3, 24.

Aprašymas: Vario raižinyje vaizduojami jungtiniai jaunavedžių – Chodkevičių ir Pacų – herbų skydai, apjuosti ovaliu alyvmedžio vainiku. Šį vainiką laiko du skydo laikytojai – Grifai, pagrindinė Chodkevičių giminės herbo figūra. Kompozicija vainikuojama kaspinais su įrašais: viršuje plačiame kaspine išraižytas ketureilis, apačioje siaurame – lotyniška inskripcija ir raižinio sukūrimo metai – 1636.

1637 m.

3. **KIŠKA, Mikalojus.** Triumphale Solium serenissimae Regine Poloniarum Caeciliae Renatae, archiduci Austriae, Imperatorii sanguinis et virtutis haeredi, Sarmatici Regni fasces et & diadema prehendenti. / Exornatur a Nicolao

Kiszka de Ciechanowicz, Castellano Trocensi, [...] supremi in M. D. L. Tribunalitii Iudicii Marschalco. Senatore et subdito Fideli. Vilnae: Typis Academicis Societatis Iesu, 1637.

Antr. lapo kita pusė; 4 iliustracijos, nesignuotas, vario raiz., 270 × 170; 266 × 164; 270 × 167; 266 × 168; 270 × 170.

VUB III 10872, MAB L-17/2-3/4.

L.: Akad. 470 (spėja, kad raizinių autorius K. Giotkė); Lišk., 1998, p. 130–133.

Aprašymas: Vestuvių panegirika iliustruota 5 vario raiziniiais – viena iliustracija atspausta antraštinio lapo kitoje pusėje ir keturios prieš kiekvieną skyriaus dalį. Pirmame raizinyje alegoriškai pristatomi panegirizuojami asmenys – karališkoji pora. Centre barokiniame kartušė įkomponuotas įrašas-palinkėjimas *Felix Fautumque imperium* („Laiminga ir palaiminta valstybė“), apačioje vaizduojami heraldiniai Ereliai su herbų skydais ant krūtinės ir įrašu kaspine *Bonis avibus* („Su gera lemtimi“). Raizinio viršuje tie patys asmenys vaizduojami kaip šventieji, laikantys karališką vainiką ir palmės šakeles. „Religijos triumfo“ iliustracija (2 il.) dalijama į dvi dalis: viršuje vaizduojamas Vladislovas Vaza kaip Atlantas, nešantis dangaus sferą, apačioje – šv. Barbora kaip priešų nugalėtoja. „Lenkijos triumfo“ iliustracijoje (3 il.) vaizduojama mūšio scena, kurios baigtį nurodo viršuje pateiktas siužetas – laimėta kova prieš turkus: Lenkijos heraldinis Erelis nukauna dvigalvį Erelį, tai skelbia įrašas: *Lacessita* („Antpuolis“). „Austrijos triumfo“ iliustracija (4 il.) dalijama į dvi dalis – viršutinėje vaizduojamas karališką teisėtumą iliustruojantis siužetas. Apačioje išraižyti sėkmingo valdymo simboliai: santarvė, budrumas ir narsumas, sujungti inskripcija *Tali custode regnabo* („Štai kokia apsauga karaliauja“). „Senatorių triumfo“ iliustracija (5 il.) sudaryta iš dviejų dalių, viršuje vaizduojamas senatorių pritarimas karaliaus sprendimams, apačioje išraižyta em-

blema – laivas, valstybės ir jos likimo simbolis, lydintas lemos *Secure prosperat* („Saugiai skuba į priekį“). Plaukiantis laivas vaizduojamas su trimis burėmis, o jų stiebų viršūnės užbaigiamos Apvaizdos akimi, tai simbolizuoja Dievišką globą, kad laivas-valstybė laimingai pasiektų kelionės tikslą, o kapitono-valdovo sprendimai lemtų teisingo valstybės valdymo pasirinkimą.

1639 m.

4. **MOKRSKI, Hączel Andrzej.** Pogonia żałobna Jasnie Oswieconego, y Jaśnie Wielmożnego Pana Symeona Samuela Lubartowicza Sanguszka, xćia z Kowla, ... u grobu zastanowiona. Przez Andzieia Hączla Morskiego Teologa Societatis Iesu. Roku 1639 dnia 22. lutego, W Wilnie: W drukarni Societatis Iesu, 1639.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz., 135 × 130 mm.

LNB KC B lenk. 1/639; VUB 11499 [def].

L.: Lišk., 1998, p. 236–237.

Aprašymas: Tradicinis herbo atvaizdas. Vaizduojamas šešialaukis herbo skydas, su kiek išdidinta pagrindine Kazimiero Sanguškos iš Kovlo herbo figūra *Pogonia* (Vytis). Po herbo atvaizdu kaspine išraižytas dviecilis lenkų kalba.

1640 m.

5. **POGIRSKIS, Leonas.** Imago una ex omnibus, et omnium, perillustribus ac magnificis dominis d. Stanislao Christophoro Nicolao Pacii, Maestris ex obitu optimi parentis filii repraesentata / á Leone Pogirski phil: Acad: Vilnen: Vilnae: Typis Acad[emicis] Societatis Jesu, Anno 1640.

Frontispisas, nesignuotas, vario raiz., 265 × 165 mm (truputį apkirpta).

NBV; Ossol. XVII–15355 IV; MAB L-17/2-3/10 [tik il.].

L.: Lišk., 1998, p. 206–207; ILLL 17, 808, il.; Bednarska, II, A3, 22.

Aprašymas: Herbinė genealoginė Pacų giminės kompozicija. Aptvertame giminės sode vaizduojama auganti didelė herbinė Lelija su Pacų giminės portretiniais atvaizdais. Įrašas viršuje *Lilia Trabeata* („Riterių lelija“) nurodo, kad šiame giminės medyje vaizduojami Pacų giminės karvedžiai. Augalo centre skydo formos lape išraižytas leidinio dedikato Stepono Paco portretas su pareiginiiais titulais, kituose šio augalo žieduose po nedidelį giminės vyro portretą su vardų ir pareigų trumpiniais.

1641 m.

6. IZDEBSKIS, Albertas. Phaenomena seu Aspectus felicissimi Syderu[m] illustrissimi domini Ianusii Skumin Tyszkiewicz palatini Vilnensis... d[omi]ni d. benefactoris et patroni amplissimi in primo auspicatissimoq[ue] eiusdem ingressu in palatinatum Vilnen[sem] observata / ab Alberto Izdebski, artium et philosophiae baccalaureo... proposita eidemq[ue] illustrissimo sum[m]o gratudandi studini oblata. Vilnae: Typis Acad[em]icis, 1641.

Frontispisas, sign.: *Conradt Götke sculp.*; vario raiz., 273 x 170 mm (truputį apkirpta).

KVB RS 7490; BJ 3716 III; ČBK 14932 III; VUB Mf. 168.

L.: Akad. 420; Lišk., 1998, p. 273.

Aprašymas: Puošnus frontispisas panegirikoje, dedikuotoje naujam Vilniaus vaivada Jonušui Skuminui Tiškevičiui. Raižinio centre, vaizduojama išdidinta Tiškevičių giminės heraldinė figūra Žvaigždė, kurios centre išraižytas naujojo Vilniaus vaivados portretas. Kitą herbo figūros dalį – Pasmėnulį laiko du herbo laikytojai – karys ir angelas, kurie čia simbolizuoja karinius giminės laimėjimus ir giminės dvasininkus. Raižinį rėmina palmių medžiai, ant kurių apskritimuose įrėžti portretiniai Tiškevičių giminės atvaizdai su įrašais.

7. MŁODZIANOVSKIS, Jonas. Theoremata de oculo sub auspiciis... Casimiri Leonis Sapiega..., marschalci curiae M. D. L., publice demonstranda et defendenda proponit in alma Academia Vilnensi S. I. Ioannes Młodzianowski, eques Lithuanus, matheseos et philos. naturalis auditor. Vilnae: Typis Acad. Societatis Iesu, 1641.

Nesignuotas, brėžiniai, vario raiz., 95 x 57 mm (lapo dydis).

LNB B lot.1/641; BN XVII.1.629.

L.: Akad. 626 (nurodo, kad K. Giotkės il.).

Aprašymas: Brėžiniais iliustruotos Vilniaus akademijoje gintos tezės.

1642 m.

8. DUBOWICZ, Alexy. Wyprawienie osoby, którą od Boga wziął, y na Theatrum swiata, szczęśliwie odprawił Jaśnie Wielmożny Jego Mość Pan Janusz Skumin Tyszkiewicz Wojewoda Wileński, Braclawski, Iurborski, Nowowolski etc. Starosta. Wystawione w Wilnie w Cerkwi S. Troyce Oycow Bazylianow Unitow w Roku 1642. Oktobra 24. dnia. Przez w. o. Alexego Dubowicza Archimandrytę Wileńskiego. [Wilno], W Drukarni Monastera Wileńskiego S. Troyce, [1642].

Atspauostas prieš p. B, nesignuotas; vario raiz., 160 x 132 mm (truputį apkirpta).

MAB L-17/62; ČBK Paneg. 1487.

L.: Bednarska, II, A3, 21.

Aprašymas: Vilniaus vaivados Jonušo Skumino Tiškevičiaus pomirtinis portretas. Didikas vaizduojamas visafigūris, stovintis jo herbu puoštoje karo lauko palapinėje, dešinę ranką atrėmęs į juosmenį, kairę ranką padėjęs ant stalo. Stalas dengtas staltiese su pareiginiiais jo atributais – etmono lazda, knyga, rašaline (?). Šalia jo vaizduojami šarvai, karo atributai, aplink palapinę išraižytos vėliavos, gaudžiantys karo pabūklai, toluomoje žygiuojantys raiteliai.

9. **GIRSKIS, Tomas.** Assertiones ex universa philosophia sub auspiciis illustrissimi et magnifici domini d. Christophori de Ciechanowicz Kiszka palatini Vitebscensis... in alma Academia Vilnensi Societatis Jesu publice propugnandae / a Thoma Girski artium et philosophiae baccalaureo anno Domini 1642 mens[e] Junio tot. consilia. [Vilnae: Typis Academicis S. I., 1642].

Signuotas: *Con. Götke scul. Vilnae*; vario raiz.

Ossol. XVII. 4019 III.

L.: Akad. 365.

Aprašymas: Antraštinio lapo kitoje pusėje atspaustas keturių laukų Kiškų giminės herbas.

10. **LACKIS, Petras Kazimieras.** Septem Chodkiewiczii Heroes exercitus Lithuanici Duces Illustrissimum ac magnificu[m] d[omi]num d. Christophorum Chodkiewicz palatinum Vilnensem... solenni pompā ad capessendos Palatinatus Vilnensis fascēs Vilnam ingredientem suis sub tentoriis gratulatione excipiunt, / quam Petrus Casimirus Lacki, Castellanides Samogitiae, Orator Academiae Vilnensis Societatis Iesu calamo complexus, eidem illustrissimo palatino Vilnensi totā Academiā applaudente d. d. Anno Domini M. DC. XLII. [Vilnae: Typis Academicis S. I., 1642].

Frontispisas, sign.: *Conradus Götke sculp. Vilnae*; vario raiz., 285 × 174 mm (apkarpytas).

VUB III 10847; ČBK 14898 III.

L.: Estr. XXI, 18; Thieme-Becker, t. 14, p. 317; Czap. 306; GN arch., l. 3–4, 1; Akad. 547; SAP, t. 2, p. 422–423; Topolska, 1984, il. 39; SLG, 1995, il. 3; Lišk., 1998, p. 168; Bednarska, II, A3, 6.

Aprašymas: Chodkevičių giminės portretinė genealoginė kompozicija su centre išraižytu knygos pavadinimu. Gynybine siena aptvertoje ir patrankų saugomoje erdvėje sėdi septyni Chodkevičių giminės karvedžiai, pavaizduoti karo palapinių fone, jose įrėžti užrašai nurodo

karvedžių vardus ir turimas pareigas. Raižinyje išraižyti herbiniai Chodkevičių Grifai su kalaviju apačioje ir herbo skydais viršuje, simbolizuojantys giminės vyrų narsą.

11. **ŁUBIENSKI, Matthiae.** Panegyricus Illustrissimo Principi ac reverendissimo Domino D. Matthiae Łubieski Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopo Gnesnensi legato nato Regni Poloniae Primati, primoq. Principi ad auspiciu[m] suae Cathedrae Ingressus, ... a Collegio Karnkoviano Societatis Iesu datus. [b. l. v.], 1642.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz.

JBK III 21443.

L.: Bednarska, II, A2, 16 (nenurodo, kad tai K. Giotkės raizynas).

Aprašymas: Raižinio centre architektūriniam kartuše išraižytas Gniezno arkivyskupo Motiejaus Lubensko herbas *Pomian*, vainikuotas kunigaikščio karūna ir vyskupo skrybėle. Herbo kartušą šonuose rėmina du medžiai – palmė ir lauras, pirmame plane vaizduojamos augančios gėlės.

12. **ŠLENSKIS, Jonas.** Decora liliati ill[ustrissi]mi d[omini] d[omini] Petri Pac palatini Trocen[sis] capitanei Daugiel, perill[ustr]ibus ac magn[ificis] d. d. Pacis Palatinidis Trocensibus ex optimi Parentis obitu maestis oblata, / per Joan. Słesky Acad. Vil: arti et ph[ilosoph]iae mag. st[udios]a. [Vilnae: Typis Academicis S. I.], 1642.

Frontispisas, nesignuotas, vario raiz.

BJ 21340 III; Ossol. XVII. 15469 IV; Torunės UB Pol. 7.III.652; MAB L-17/2-3/10 (be iliustr.).

L.: Topolska, 1984, il. 59; Lišk., 1998, p. 208; Bednarska, II, A3, 25.

Aprašymas: Puošnus frontispisas laidotuvių pamokslui, skirtam Trakų vaivada Petriui

Pacui. Graviūra sudaryta iš dviejų dalių – sodo, kuris simbolizuoja Pacų giminę, ir amfiteatro, kuris simbolizuoja Tėvynę, t. y. vietą, kur jam teko svarbus valstybės valdymo vaidmuo. Sodas aptvertas gyvatvore, puoštas giminės herbų skydais, jame vaizduojamas fontanas ir gėlių lysvės, kuriose sudygusios lelijos su giminės vyrų galvomis. Šis sodas simbolizuoja genealoginį medį, kuriame pavaizduoti kelių kartų giminės atstovai. Petras Pacas vaizduojamas nugara, ką tik išėjęs iš sodo ir pasirengęs žengti pro vartus į Tėvynės areną, po jo kojomis įrašas *Venit* („Išėjo“), virš vartų *PATRIAE* („Tėvynė“). Tėvynės arenoje jis vaizduojamas stovintis centre, beriantis pinigus ir sakantis žodžius: *Hos / Illos Deo Patriaeque sacro* („Šiuos ir anuos [pinigus] Dievui ir Tėvynėi aukuju“). Aplink jį visa valstybės struktūra, centre sėdi karalius (vaizduojamas kiek didesnis), už jo nugaros senatoriai, dešinėje patarėjai, kairėje – dvasininkai ir vienuoliai, dešinėje – kariuomenė, kairėje – kiti valstybės gyventojai, iki luošių ir elgetų prie vartų.

13. *Bellaria Academica ad serenissimorum principum Philippi Wilhelmi comitis palatini Rheni... sponsi, et Annae Catharinae Constantiae, augustissimorum Poloniae Sveciaq[ue] regum Sigismundi III. filiae, Vladislai IV. sororis... sponsae festas, fortunatas, auspiciatissimasq[ue] nuptias, summo gratulandi sturio / ab Academia Vilmensi Societatis Iesu, oblata. Vilnae: Typis Academicis, 1642.*

Frontispisas, sign.: *Conrad Götke scul: Vilnae 1642*; vario raiz.

ČBK 9400 III; JBK 21958 III; Ossol. XVII–16705 IV; LKU XVII. 1295.

L.: Estr. XXIV, 223; GN arch., I. 8, 5; Akad. 187; SAP, t. 2, p. 422–423; Lišk., 1998, p. 139–140; Bednarska, II, A3, 7.

Aprašymas: Karalaitės Onos Kotrynos Konstancijos vestuvėms skirta iliustracija. Centre vaizduojami profiliu stovintys antikiniai

Atėnės Paladės ir Apolono visafigūriai atvaizdai, rankose laiko iškėlę herbų kartušus. Antikinės figūros vaizduojamos su joms priklausančiais atributais: Apolonas su strėline ant peties, laurų vainiku, Atėnė Paladė – su šalmu. Raižinio apačioje pavaizduoti du angelai, laikantys antikinių dievų simbolius – Apolono kitarą su lanku ir Atėnės Paladės ietį su skydu, kuriame išraižytas Medūzos (gorgonės) veidas. Debesyse išraižyti dar du sklendžiantys angelai, laikantys jungtuvių žiedą ir po giminės herbo figūrą skyde.

1643 m.

14. **CIECISZEWSKI, Wojciech.** Krysztal z popiołu ukazány przy poczátku Pogrzebu. Jaśnie Oświeconey Xiężny Katarzyny z Potoka Radziwiłowej Xiężny na Birzach y Dubinkách, Wielkiej Podkomorzyney W. X. L. Przez x. Woyciecha Cieciszewskiego, Societatis Iesu Theologiey Doktorá, Professorá Theologiey, Dziekaná Philosophicae facultatis w Akadémiej Wileńskiej. Roku 1643 Febr. 8. W Wilnie: W Drukárni Akadémiej Societatis Iesu, [1643].

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz., 98 × 82 mm.

VUB III 10770; NMB lenk.1/643.

Aprašymas: Radvilų herbo figūra Ereliš su herbo skydu krūtinėje, vaizduojamas ovaliame lauro lapų vainike, puoštame kaspinais.

15. **DENHOFF, Johann Friedrich.** Ara Triplex Spei Publicae, Augustae, Sacrae, Fortunatae. In adventu Serenissimi principis Poloniae Sigismundi Casimiri. Serenissimorum, Vladislai IV et Caeciliae Renatae Regum Poloniae, primogeniti. Ab Alma Academia et Universitate Vilmensi Soc. Iesu erecta. Eidemq[ue] Serenissimo Principi. / Per Joannem Fridericum Dönhoff in aedem Academiae Logices Auditorem dedicata. Anno Domini M. DC. XLIII. Vilnae: Typis Academicis Societatis Iesu, 1643.

Antraštinio lapo kita pusė, kairiame raižinio kampe sign.: *Johan Szreter figura*; dešiniame – *K. Götke sculp.*; vario raiž., 217 × 144 mm.

VUB III 10879, MAB L-17/2-3/13 [be iliustr.].

L.: Akad. 299; Bednarska, II, p. 46.

Aprašymas: Vladislavo ir Cecilijos Renatos Vazų pirmagimio sūnaus portretas. Raižinys sukurtas pagal Vilniaus tapytojo Johano Schroeterio piešinį. Edikulos formos architektūriniam kartušė, ovalo rėme vaizduojamas karališkosios šeimos atžalos – Zigmanto Kazimiero Vazos portretas (apie 7 metus turintis jaunuolis), kurį supa antikinės romėnų karo dievo Marso ir Atėnės Paladės figūros. Dešinėje pusėje pavaizduota Atėnė Paladė su tradiciniais atributais – ietimi, šalmu ir skydu, ranką tiesianti į karališką Vazų herbą, puoštą karūna. Apačioje įrašas: *Sigismundus Casimirus Poloniae et Sueciae Princeps Vladislai IV ac Caeciliae Renatae Regum Polonis Primogenitus filius* („Lenkijos ir Švedijos kunigaikštis Zigmantas Kazimieras, Lenkijos valdovų Vladislavo IV ir Cecilijos Renatos pirmagimio sūnus“).

16. HINCZA, Martin. Głos Panski z ewangeliey adwentowych z naukami y z stosowaniem do Naswieższego Sakramentu wydany przez w. x. Marcina Hincze Soc. Iesu za Dozwoleniem Starszych. W Wilnie Roku 1643. [Kolofone]: W Wilnie w Drukarni Oycow Bazyljanow Uniatow, w Monasteru S. Troycy Roku 1643.

Frontispisas, sign.: *Con: Götke scul.*; vario raiž., 125 × 165 mm.

VUB III 10745; MAB L-17/43 [be iliustr.]; Torunės miesto biblioteka, W F 1556.

L.: Estr. XVIII, 200; Lišk., 1998, 110; Bednarska, II, A3, 3.

Aprašymas: Edikulos formos frontispiso centre skydo formos išraižytas knygos pavadinimas, šonuose stovi dvi figūros: dešinė-

je – šv. Jonas Krikštytojas, kairėje – Tikėjimo alegorija su savo atributais. Edikulos viršuje centre ovaliame kartušė vaizduojamas siužetas – pamokslaujantis Kristus (?), pirštu rodantis į dangų, šonuose – dvi angelų figūros, laikantios po trimitą ir herbo skydą (tuščią), virš figūrų besiplaikstančiuose kaspinuose atitinkami įrašai: *Miłoscią ku Oyczyźnie* („Tėvynės meile“), kitame *Pobožnością* („Pamaldumu“).

17. KLAGE, Tomas. Iason Eylimenithe / drammatica lyricaque poesi a studiosa juventute Resselien. Soc. Jesu [i. e. Thoma Clagio] expressus cum ill[ustriss]imus ac r[evere]nd[iss]imus d. Nicolaus Szyszkowski episcopus Varmien[sis] S. R. J. princeps, ex acto gloriae mortalis immortalisq[ue] cursu portum beatae aeternitatis feliciter ingrederetur. Vilnae: Typis Academicis, 1643.

Frontispisas, sign.: kairėje – *Ian Scheller figuravit*; dešinėje – *Conr: Götke scul.*; vario raiž.

BJ 27247 I; BJ 311356 I; Torunės UB Pol. 7.III.984; VNB XVII.3.1081.

L.: Akad. 474; SAP, t. 2, p. 422–423; Lišk., 1998, p. 270.

Aprašymas: Pagal Jano Schellerio piešinį išraižė dramos frontispisą. Centre vaizduojamos dvi antikinės mitologijos figūros, pagrindiniai dramos veikėjai – deivė Atėnė Paladė ir argonautų didvyris Jasonas, laikantys nudirtą avies kailį, savo atributą, kuriame įrėžtas knygos pavadinimas. Jasonas vaizduojamas su šalmu ant galvos, kalaviju, vienu sandalu, laikantis ietį. Toluomoje vaizduojamas tarp uolų plaukiantis laivas su žuvimis, ši užuomina į Jasono kelionę Argo laivu simbolizuoja Varmijos vyskupiją. Angelai, stovintys jūroje ant pavienių uolų, laiko leidinio dedikato Varmijos vyskupo Mikalojaus Šiškovskio herbo figūras. Raižinio viršuje danguje vaizduojamas Dievo Avinėlis su įrašu *Beata Patria* („Palaiminta Tėvynė“).

18. VAIŠNORAVIČIUS, Kazimieras Jonas. Parentalis splendor Ill[ustriss]mo d. d. Janussio Radziwillo Duci in Birs et Dubin... Archid. M. D. L., ... ill[ustriss]mae consortis suae Catharinae Potociae maesto ex obitu oblatus, / per Casi[mirum] Joan[nem] Woysznarowicz equitem Sam[ogitiae]... [1643]. [Vilnae, Typis Academicis S. I.], 1643.

Frontispisas, sign: *Conradt Götke scul. Vilnae*, vario raiz̄.

ČBK 14803 III; VNB XVII. 4.441.adl.

L.: Estr. XXXIII, 231; Akad. 961; Lišk., 1998, p. 223; Bednarska, II, A3, 13.

Aprašymas: Puošnus laidotuvių pamokslu frontispisas. Pirmame plane vaizduojamas sodas su šlovės mauzoliejumi, skirtu kunigaikščiui Jonušo Radvilos žmonai Kotrynai Potockaitei. Antrame plane, centre, ant postamento su įrašu *Parentalis Splendor* („Giminės šlovė“) vaizduojama šarvuota Jonušo Radvilos figūra, laikanti kalaviją ir žiedą. Aplink jo figūrą vaizduojama Radvilų giminės genealogija: išraižyti sosto use sėdintys karines pareigas turintys Radvilų vyrai ir dvasininkai su trumpomis vardų ir jų pareigų inskripcijomis. Antrą planą atskiria dešinėje pa vaizduota karo lauko palapinė su karo atributais, kairėje – staltiese padengtas stalas su valdžios atributais. Tolimame raižinio plane vaizduojami miesto mūrai su giminės heraldiniais skydais.

19. WITUŃSKI, Augustyn Rola. Tyará wieczności Jáśnie Oświeconey X. Katarzyny z Potoka Radziwiłowey Xiężny na Birzach y Dubinkách, naywyszey podkomo: W. K. Lit... W Skarbcu Pogrzebowym. W Kościele Katedralnym Wileńskim ná Kazánium praesentowána. Przez x. Augustyna Witunskiego,... y Ordynalnego Professorá S. Theologiej. w Klásztorze Wileńskim. die 10. Februarij Anno Domini 1643. Vilnae: Typ: Acad: Soc: IESU, 1643.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz̄., 130 × 84 mm.

MAB L–17/41.

L.: Lišk., 1998, p. 219.

Aprašymas: Radvilų herbo figūra Erelis su herbo skydu ant krūtinės vaizduojama ovaliame alyvmedžio šakelių vainike.

1644 m.

20. KOJALAVIČIUS-VIJŪKAS, Kazimieras. Via Augusta qua serenissimum Polon. et Svec. principem Carolum Ferdinandum, Episcopum Plocensem, Vratislaviensem, etc. Inter gentilitiorum Insignium Pompam Cathedram, Principemque Dioeceseos Urbem Auspicatò Ingredientem; Aeternum Suae Serenitati Devota Societas Iesu Vilnensis Professa, Domus suae fundatorem, et Academiae Mecoenatem Votis ac faustis Apprecationibus comitatur. [Vilnae]: Typis Academicis eiusdem Societatis Iesu, 1644.

Antraštinio lapo kita pusė, sign: *Con: Götke scul: Vilnae*, vario raiz̄.

VUB BAV. 5.1.42/14 [be iliustr.]; MAB L-17/2-65/4 [be iliustr.]; ČBK 9366 III; VNB XVII.4.64.

L.: Estr. XIV, 65; Thieme-Becker, t. 14, p. 317; Czap. 748; GN arch., l. 4–5, 2; Akad. 977; SAP, t. 2, p. 422–423; Lišk., 1998, p. 138; Bednarska, II, A3, 5.

Aprašymas: Lenkijos ir Švedijos kunigaikščio, Polocko ir Vroclavo vyskupo Karolio Ferdinando Vazos portretas su herbu. Vario raižinys sudarytas iš dviejų dalių. Ant postamento vaizduojamas Karolio Ferdinando Vazos herbas, vainikuotas kunigaikščio karūna ir vyskupo skrybėle su 12 kutų, skydo laikytojai angelai laiko herbą ir jo regalijas – skeprą ir vyskupo lazda. Viršuje barokiniuose kartušo rėmuose vaizduojamas 31 metų amžiaus vyskupo portretas, įrašas („*Anno Aetatis 31*“). Dar du danguje sklendžiantys angelai laiko kunigaikščio ir vyskupo kepures, kaspiną su portretuojamojo vardu ir turimų pareigų inskripcija.

21. RAČINSKIS, Danielius. Fastigium triplex familiae, virtutis, honoris, in gentilitiis illusterrimi domini d. Ioannis Alphonsi Lacki generalis Samogitiae capitanei etc. etc. Montibus repraesentatum, atque eidem illustrissimo, post auspicias omnium ordinum plausu amplissimae dignitatis fasces Vilnam primum ingresso, dicatum / per Casimirum Pac [i. e. Danielelem Raczyński], palatinidē Trocensem auditorem eloquentiae in Alma Academia Vilnensi Societatis Iesu Anno Domini M. DC. XLIV. [Vilnae]: Typis Academicis Societatis Iesu, 1644.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz., 163 × 262 mm.

VUB III 16247, VUB III 8647; MAB L-17/2-14/14 [def.].

L.: Akad. 698; SAP, t. 2, p. 422–423; Lišk., 1998, p. 184–185; ILLL 17, 853, il.

Aprašymas: Puošnus keturlaukis Lackių giminės herbas, puoštas įrašais: dviem devizais virš herbo, įrėžtais plevėsuojančiuose kaspinuose, ketureiliu po herbo atvaizdu kartušo rėmuose ir herbo figūras emblemizuojančiomis inskripcijomis, įrėžtomis laurų vainikuose akanto lapų fone.

22. STUBSKIS, Jokūbas Jonas. Magnae molis magna ruina, quam, perillustris ac magnifici domini, d. Georgii Bilewicz succamerarii Ducatus Samogitiae et lectissimae coniugis Catharinae Alexandrae Krzczonowiczowna lugubris occasus proposuit: praesentata... Per Iacobum Ioannem Stubski Philosophiae in alma Academia Vilnensi Societatis Iesu auditotem. Vilnae: Typis Academicis Societatis Iesu, 1644.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz., 100 × 120 mm.

VUB III 10810

L.: Lišk., 1998, p. 144–145.

Aprašymas: Vaizduojami du sujungti tradiciniai herbai su skydo papuošalais, apjuosti kaspinu su įrašu: *Simul, Semel, Semper* („Vos tik, iškart, visada“).

23. SULINSKI, Adam. Plausus epithalamicus inter nuptias perillustris magnifici ac generuosi domini d. Georgii Iacobi Szweryn in Gentiliszki cubicularii aulini s. r. maiestatis ac illustrissimae d. Euphrosinae Sanguszkozowna ducis a Kowel, celebratus et ex publicae laetitiae voto iisdem dignissimis sponis / ab Adamo Sulinski equite Polono... dedicatus. [Vilnae: Typis Academicis S. I., 1644].

Analogiškas leidinys lenkišku pavadinimu *Hymeneusz albo winszowanie...*

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Con: Götke scul: Vilnae*, vario raiz., 255 × 168 mm.

VUB III 19623; MAB F. 151–1910, 18 [il.]; ČBK Paneg. 42.

L.: Estr. XXX; 29; Akad. 900–901; SLG, 1995, il. 33; Lišk., 1998, p. 238–239; Bednarska, II, A3, 12.

Aprašymas: Vestuvių panegirikos iliustracija. Raižinio apačioje vaizduojamas jungtinis jaunavedžių herbas, šalia kurio stovi skydo laikytojas Himenėjas. Viena ranka laiko vestuvių simbolį – žiedą su įrašu *Aeterno Foedere iungo* („Amžina sąjunga sujungiu“), kita iškėlęs savo atributą fakelą ir žvilgsnį nukreipęs į sėdintį ant kalvos ir liutnia grojantį Apoloną (?).

24. WOLSKI, Stanisław. Troiaki prognostyk W Nádziei, Naturze, y Bogu Przy pogrzebowej vsłodze... p. Iana Kamienskigo Kásztelláná Mścisławskiego / Wielmożney Paniey... Potencyi Rayskiewy Kásztellánowej Mścisławskiewy po zmarłym małżonku żalosney, także... p. p. Włodzimierzowi y Piotrowi Kamienskim Dworzánom Jego Kr: Mości, smutnym potomkom / Przez Stanisława Wolskiego Acad. Wil: Philos: Aud: wskurku sámym pokazány. [Wilno: Druk. Acad. Soc. Iesu], 1644.

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Con: Götke scul: Vilnae*, vario raiz., 125 × 120 mm.

VUB III 10763, JBK 17774 I, Ossol. XVII 3837.

L.: Akad. 1009; Lišk., 1998, p. 174–175; Bednarska, II, A3, 14.

Aprašymas: Tradicinis penkių laukų Kamienskių herbas laidotuvių panegirikoje.

1645 m.

25. BOCZKOWSKI, Adam Franciszek.

Auguria magna felicitatis inter nuptias perillustris et magnifici domini d. Petri Casimiri Wiaziewicz succamerarii Mscislaviensis... et perillusstris dominae Hedvigis Tyzenhauzowna palatiniais Dorpatensis, concepta atq[ue] iisdem perillustribus sponsis / ab Adamo Boczkowski in alma Vilnensi Academia philosophiae auditorie dedicata. Vilnae: Typis Academiae Societatis Jesu, 1645.

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Conrat Götke scul. Vilnae*, vario raiž., 264 × 163 mm.

JBK 589070 III.

L.: Lišk., 1998, p. 294.

Aprašymas: Puošni heraldinė vestuvių panegirikos iliustracija. Raižinio centre vaizduojamas postamentas su įrašu, ant kurio išraižyta herbinė figūra Žvaigždė su Pasmėnuliu. Pasmėnulio galai laiko du tradicinius jaunavedžių herbų atvaizdus. Pagrindinės jaunavedžių herbų figūros išraižytos embleminiuose siužetuose su įrašais laurų vainikuose raižinio apačioje. Raižinio viršuje debesyse pakartotos pagrindinės jaunavedžių herbų figūros, iš debesų kyšančios rankos laiko laurų vainiką su įrašu *Amor distantia iungit* („Meilė sujungia atstumus“).

26. KONSTANTINAVIČIUS, Juozapas.

Apparatus Nuptialis Perillustris et m. domino d. Friderico Sapieha Grodensis, Ostrinensis etc., capitaneo et m. dominae d. Annae Pacowna Procellarii M. D. L. filiae inter nuptialia Sacra a publico exhibitus. Per Josephum Konstantynowicz Artium et philosophiae magistrum, et theologiae ac Iuris utriusq[ue] auditoriam. Vilnae: Typis Academicis S. I., 1645.

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Con. Götke scul. Vilnae*, vario raiž.

ČBK Paneg. 44.

L.: Bednarska, II, A3, 18.

Aprašymas: Puošni heraldinė vestuvių panegirikos iliustracija. Graviūros centre vaizduojami du sujungti jaunavedžių herbų atvaizdai. Iš dangaus kyšo dvi rankos, laikantios jungtųjų žiedą su įrašu viduje *Caelum quoq[ue] faedere iungit* („Dangus, kuris sujungia amžinai“), ir trys sujungti žiedai centre.

27. OSTASZEWSKI, Ioannes Aleksander.

Gratulatio nuptialis... domino d. Raphaeli Sigismundo Skorulski pocillatori Kaunensis et... d. Mariannae Ryminska Capitanei di Kiernoviensi Dignissimis Sponsis Facta. Vilnae, Typ. Acad. S. I., 1645.

Priešantraštinis lapas, sign.: *Conrad Götke scul.*, vario raiž.

ČBK Paneg. 1531.

L.: Bednarska, II, A3, 19.

Aprašymas: Vestuvių panegirikos iliustracija, sudaryta iš dviejų dalių. Viršutinėje dalyje kalvos papėdėje vaizduojamos dvi antikinės skydų laikytojų figūros, stovinčios viena priešais kitą profiliu. Jos vaizduojamos iškelusios rankas su strėlėmis ir laikantios po ovalo formos keturlaukius jaunavedžių skydus su inicialinėmis raidėmis šonuose. Centre vaizduojami du sukryžiuoti gausybės ragai. Tolumoje ant kalvos dar viena moters figūra su dviem vainikais abiejose rankose ir įrašu: *Victor Vierque cape, Victus Vierq[ue] cape*. Raižinio apačioje dar vienas siužetas – dvi jaunos mergelės skina gėles, trečia groja (?), po iliustracija išraižytas dveilys.

28. SIMPLICJAN, Prasneus. Szrodki wielce Zbawienne, ktorych kto szczyrze zażywać będzie, tu żywota pobożnego y świątobliwego, á potym w Niebie wiekuistego dostąpi. Przez iednego zakonnika niegodnego zebrane... Vilnae: Typis Acad: Soc. Iezu, 1645.

Priešraštinis lapas, sign: *Con. Götke scul. Vilnae*, vario raiz., 150 × 90 mm.

VUB III 18609 [be iliustr.]; MAB L-17/150 [be iliustr.]; KNM 2142.

L.: Akad. 849; Bednarska, II, A3, 11.

Aprašymas: Nedidelio formato knygelės priešraštinio lapo vario raizinyje vaizduojamas kryžių nešantis Kristus.

29. VAIŠNORAVIČIUS, Kazimieras Jonas.

Marmur na ktorym budynek iasny Wysoce Urodzoney Jey Mości Paniey Iagnieszki Czernickiey Komarowey wryyty od żalosznych Synow na trumnie położony pogrzebowym piorem przez Kazimierza Iana Woysznarowicza S. K. I. M. odrysowany. Roku 1645 mieřąca Septembra dnia 12 w dzień sam pogrzebu w Zodziszkach ofiarowany. Wilno: W Akademiey Societatis Iesu, [1645].

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Con: Götke scul: Vilnae*, vario raiz., 165 × 126 mm.

VUB III 10886; VNB XVII 4.405; BUW 4.29.3.19.

L.: Akad. 964; Lišk., 1998, p. 28–30; Bednarska, II, A3, 20.

Aprašymas: Laidotuvių panegiriką iliustruoja du tipiniai herbai, kuriuos jungia devizas, įrežtas į besiplaikstantį kaspiną, ir po herbų atvaizdais rašytiniu šriftu išraižytas šešiaeilis.

30. VORONIČIUS, Kazimieras.

Florilegium seu Immaturus obitus, perillustris ac magnifici adolescentis, d. Casimiri Basilii Kopeć castellanidae Novogrodensis, stylo expressus, ac maestissimo fratri, perillustri ac magnifico domino d. Ioanni Carolo Kopeć castellanidae Novogrodensi, aulico sacrae regiae maiestatis, representatus, / per Casimirum Woronicz auditorem eloquentiae in Radiviliano Pincensi Societatis Iesu collegio. Vilnae: Typis Academicis Societatis Iesu, 1645.

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Con. Götke scul.*, vario raiz.

JBK III 14419 [be iliustr.]; Ossol. XVII 15719 IV.

L.: Estr. XXXIII, 332–333, Akad. 1012; SAP, t. 2, p. 422–4 23; Bednarska, II, A3, 15; ILLL 17, 1213, il.

Aprašymas: Naugarduko pilininko Kazimiero Bazilijaus Kopeco portretas ir herbas. Vario raiziny susdarytas iš dviejų dalių. Ant postamento vaizduojamas K. B. Kopeco herbo papuoštas skydas. Skydo laikytojai angelai kitoje rankoje laiko po lauro šakelę. Viršuje architektūriniuose barokiniuose kartušo rémuose, puoštuose vaisių pynėmis, vaizduojamas Naugarduko pilininko portretas. Dar du sklendžiantys angelai laiko po palmės šakelę ir kaspiną su portretuojamojo vardu ir turimų pareigų inskripcija.

1646 m.

31. ANDŽEJAVIČIUS, Valerijonas.

Ogród rożany abo opisanie porządne dwu szczepów wonney różey Hierychuntskiey: To iest o dwu świętych Rożancach dwojga bractw. Błogosławioney Panny Maryey, y Naswiętszego Imienia pana Iezusowego... Przez w. o. br. Waleryana Lith. wydany a w Congregaciey Litewskiey Anyoła Stroża przez brata Hilarego Mackiewicza Promota Wilenskiego Rożanca świętego przedrukowany. W Wilnie: W Drukarni Oycow Jezuitow, 1646.

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Conrad Götke scul: Vil.*, vario raiz., 155 × 120 mm.

VUB III 11536; MAB L-17/94.

L.: Akad. 152; Lišk., 1998, p. 169–170.

Aprašymas: Tradicinis keturlaukis herbo atvaizdas, įkomponuotas į architektūrinio kartušo rémą, puoštą vaisių pynėmis ir kaspinais, vainikuotą bajoro kepure. Netipiškai herbo skyde centre įkomponuotas ovalus medalionas su išraižytu siužetu: Rožinio Švč. Mergelei Marijai

su Kūdikiu besimeldžiantys brolijos nariai. Herbo atvaizdą supa knygos dedikatės Vilniaus vaitadienės Sofijos Chodkevičienės vardo ir turimų pareigų inicialinės raidės.

32. GIEDRAITIS, Vladislovas. *Maiestas pompae nuptialis inter nuptias perillustris et m. d[omi]ni d. Eustachii Casimiri Wollowicz Utinen[sis] Plotelen[sis] etc. capitanei... et perillustris ac m. d[omi]nae Barbarae Sapiezanka capitaneidis Niemonoicen[sis] stylo adumbrata et a publico Academiae voto iisdem perillustribus sponis / a Vladislao Giedroic, philosophiae in alma Acad[emia] aud[itore] dedicata. [Vilnae: Typis Academicis S. I., 1646].*

Frontispisas, sign: *Conrad Götke sculp: Vilnae Anno D[omi]ni 1. 6. 46*, vario raiz.

ČBK 14942 III; Gdanskio PAN Nl. 59.4^o (13); MAB Mf. 913.

L.: Estr. XVII, 134; Akad. 357; Lišk., 1998, p. 290; Bednarska, II, A3, 2.

Aprašymas: Vestuvių panegirikos iliustracija. Lapo kompozicija dalijama į dvi dalis – viršuje vaizduojamas jungtinis jaunavedžių herbas, centre juos jungiantis simbolis – žiedas. Apatinė raizinio dalis skiriama į aštuonias dalis – centre išraižytas knygos pavadinimas, kituose septyniuose laukeliuose emblemniai siužetiniai simboliai su įrašais, susiję su jaunavedžiais ir jų giminės simbolika.

33. KOJALAVIČIUS-VIJŪKAS, Kazimieras. *Polonia Pacifica inter Augustas nuptias serenissimorum Vladislai IV. Poloniae at Sveciae regis invictissimi, et Ludovicae Mariae, principis Mantuae et Montiferati ducis et nivers et Rhetel Panegyricae celebrata. Atque eiusdem Serenissimis Maiestatibus / Ab Alma Academia et Universitate Vilnensi Societatis Iesu [i. e. Casimiro Wiiuk Kojalowicz] ex publico laetitiae voto*

oblata, Anno Salutis, M. DC. XLVI. Vilnae: Typis Academici Societatis Iesu, 1646.

Tas pats raizinyz puošia vestuvių epitalamiją: *ŁOBZYŃSKI, Jan Dionizy. Corona connubialis sive sertum Ludovico-Marianum, ex natalitiis Coronae Gallicae liliis et auspicato nomine... Mariae Ludovicae Gonzaguae... et Potentissimi Joannis Casimiri Poloniarum et Sveciae Regis... Krakow, Drukarnia F. Cezarego, 1649.*

Įklija, po p. D2, sign.: *Conrad Götke sculpsit Vilnae – Anno D[omi]ni 1646.*, vario raiz.

ČBK Paneg. 112; MAB L-17/2-14/11 [be iliustr.]; VNB XVII.4.388.

L.: Bednarska, II, A3, 16.

Aprašymas: Didelio formato herbinė genealoginė iliustracija. Raizinio centre vaizduojama didžiulė karaliaus karūna, inkrustuota brangakmeniais, kurių apsuoduose išraižyti Lenkijos ir Švedijos karalystės ir Mantujos ir Monserato kunigaikštysčių herbai. Karūna padėta ant staltiese užtiesto stalo, tarsi teatre, pro praskleistą užuolaidą, dekoruotą genealoginiais Lenkijos karalių skydais su karūnomis (po 15 abiejose pusėje), kuriuose įrežtos ne herbų figūros, bet vardų ir turimų pareigų inskripcijos.

34. VORONIČIUS, Kazimieras. *Ingressus in beatam immortalitatem illustris ac magnifici d[omi]ni d. Andreae de Dołsk Dołski, succamerarii Wolkowyciensis... repraesentata illustri ac magnifico domino D. Nicolao de Dołsk Dołski vexilli[fero] Pincen[si] fratri moerenti / Per Casimirum Woronicz philosophum in Academ[ia] Viln[ensi] Soc[ietatis] Iesu 1646. 16. Kal. Novem. [Vilnae: Typis Academicis S. I., 1646].*

Frontispisas, signuotas, vario raiz.

BN XVII. 4.84 [be iliustr.]; RNB.

L.: Thieme-Becker, t. 14, p. 317; Akad. 1013; SAP, t. 2, p. 422–423.

Aprašymas: Vaizduojamas Valkavisko pakamario Andriaus Volskio portretas.

1647 m.

35. **KAMIENSKI, Petronius.** Kazanie na pogrzebie Jaśnie Wielmożnego Jego Mości pana Iana Alphonsa Lackiego Księstwa Zmoydzkiego generalnego Starosty... Przez x. Petroniusza Kamińskiego s. teologii doktora... w kościele Wysokodworskim miane w roku 1647. dnia 15. stycznia. [Wilno, Drukarnia akademicka], 1647.

Antraštinio lapo kita pusė, sign.: *Con. Götke scul.*, vario raiz.

ČBK Paneg. 1472; MAB XVII/356/16 [be iliustr.]; VUB III 17218 [be iliustr.].

L.: Czap. 1013; GN arch., I. 6, 3; Bednarska, II, A3, 4.

Aprašymas: Tradiciniame keturlaukiame Lackių giminės herbo atvaizde centre ovalo formos medalione vaizduojamas knygos dedikato Jono Alfonso Lackio portretas iki juosmens. Herbo atvaizdą supa didiko vardo ir turimų parėgių inicialinės raidės.

36. **NIESTOJEMSKI, Marcyan.** Wysoce godny kawalier, xięstwa Żmudzkiego, w kazaniu pogrzebowym Wielmożnego Iego Mości Pana Andrzeicia Stankiewicza, pisarza ziemskiego Kowieńskiego dnia 10 Oktobra, roku Pańskiego 1647. Wyrażony w Rosieniach w kościele Oy-cow Domininkanow przez x. Marcyana Niestojemskiego... W Wilnie: W Drukarni Societatis Iesu, 1647.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz., 160 × 125 mm.

VUB III 77923

L.: Lišk., 1998, p. 267.

Aprašymas: Tradicinis keturlaukis Andriaus Stankevičiaus herbo atvaizdas laidotuvių panegirikoje.

37. **OZEMBLOVSKIS, Jonas.** Annuli nuptiales ad felices et augustos Hymenaeos perillustris ac magnifici d[omi]ni d. Petri Vladislai de

Kamionogrod Kamienski castellanidae Mscislauiensis... nec non perillustris ac m. d[omi]nae d. Ioahannae Petronellae Eudoxiae de Bialogrud Zawiszanka castellanidis Vitebscensis / repraesentati per Ioannem Oziembowski. [Vilnae: Typis Academicis Societatis Iesu, 1647].

Frontispisas, sign.: *Con. Götke scul.*, vario raiz., 175 × 124 mm.

VUB III 18730.

L.: Akad. 694; SLG, 1995, il. 32; Lišk., 1998, p. 176; ILLL 17, 771, il.

Aprašymas: Vestuvių panegirikos frontispisas su išraižyta knygos antrašte. Kompozicija dalijama į dvi dalis. Viršuje vaizduojami du sujungti jaunavedžių herbai, kurių papuošale esantys paukščiai laiko vestuvių simbolį – žiedą su įrašu *Utriusque* („Abiejų“). Apatinė raizinio dalis dalijama į aštuonias dalis – centre pavadinimas, aplink jį – septyni emblemniai siužetai su inskripcijomis, susiję su giminės kilmės istorija ir jos herbo figūromis. Dominuoja žiedas su deimantu – vestuvių ženklas ir amžinosios meilės simbolis.

38. **RODOMAŃSKI, Michał.** Illustrissimus d[omi]nus d. Ioannes Alphonsus Lacki generalis ducatus, Samogitae capitane, ... ex morali M. D. L. immortalis coeli senator Perillustribus Filiis Teodoro Radunensis Samueli Zoslensi capitanei, et Petro Laciis. Repraesentatus per Michaelem Rodomanski A. Ph. Vil. S. I. [Vilnae: Typis Acad. Soc. Iesu], 1647.

Frontispisas, sign.: *Conrad Götke sculp.*, vario raiz.

NLM; ČBK Paneg. 105 XVII; MAB L-17/2-90 [def.].

L.: Thieme-Becker, t. 14, p. 317; Czap. 1014; GN arch., I. 7, 4; Bednarska, II, A3, 8.

Aprašymas: Edikulos formos pakyloje praskleistų užuolaidų fone vaizduojamas visafigūris knygos dedikato Jono Alfonso Lackio portretas: jis stovi dešine ranka pasirėmęs į juos-

menį, trim ketvirtadaliais pasukęs galvą į dešinę pusę, po atvaizdu įrašas: *Per gentiles Apibes*. Atvaizdą šonuose rėmina du piliastrai, papuošti mirties simboliais – kaukolėmis ir sukryžiuotais kaulais. Edikulos apačioje, bazėje, centre išraižytas knygos pavadinimas, po kolonomis dvi dedikato herbo figūros: medis ir trys kalnai. Viršuje debesyse vaizduojamos kitos dvi herbo figūros: Erelis ir Drakonas su įrašu. Už monumentalios architektūrinės edikulos vaizduojami kyšantys velionio karo atributai: ginklai, vėliavos ir kiti karo reikmenys.

1648 m.

39. **BOCZKOWSKI, Adam Franciszek**. *Illustrissimae de Ciechanowiec Kiszkarum gentis decora ad illustrissima busta illustrissimi domini d. Christophori de Ciechanowiec Kiszka Palatini Witepscensis repraesentata et dedicata illustrissimo domino d[omi]no Ioanni de Ciechanowiec Kiszka, palatino Polocensi, generali M. D. Lituaniae exercituum duci Parnaviensi etc.etc. capitaneo domino suo colendissimo / ab Adamo Francisco Boczkowski sac[rae] Theol[ogiae] et Iuris utriusque auditore Anno D. 1648.* [Vilnae: Typis Academicis S. I.], 1648.

Frontispisas, sign.: *Conrad Görtke sculp.*, vario raiz.

Ossol. XVII 15535 IV.

L.: SAP, t. 2, p. 422–423; Bednarska, II, A3, 1.

Aprašymas: Repraezentacinė heraldinė giminės genealoginė kompozicija. Knyga dedikuota Kiškų giminės atstovui Jonui Kiškai, kuris vaizduojamas raižinio apačioje, sėdintis karo palapinėje, rankoje laikantis turimų pareigų atributą ir dvi savo šeimos genealoginio medžio šakas, ant kurių išraižyti šios giminės vyrų portretai su įrašais. Kiekvienoje šakoje po keturis giminės atstovus. Šis giminės medis puoštąs pariginėmis insiginjomis, viršuje užbaigtas herbo

šalmo papuošalo figūromis, kampus vainikuoja keturios giminės herbo figūros su devizais.

40. **SCHÖNFLISSIUS, Jędrzey**. *Wirydarz duszny Męski, w którym się zamykaią modlitwy y pieśni nabozne z pisma S. y Doktorów Kościelnych ludziom chrześcijańskim, ku zbawieniemu uzywaniu, zebrane, y do druk poddane. Przez x. Andrzeia Schönflissiusa Pasterza Confess. Aug. W Wilnie. Drukowano w Lubczu roku P. 1648. Lubcz, 1648.*

Frontispisas, sign.: *Conradus Görtke fec.*, vario raiz.

ČBK 24615 I.

L.: Thieme-Becker, t. 14, p. 317; GN arch., l. 8, 6; Topolska, 1984, il. 10; SAP, t. 2, p. 422–423; Bednarska, II, A3, 9.

Aprašymas: Raižytas frontispisas, kurio centre dailininko sukompnuotas šriftinis knygos pavadinimas. Aplink pavadinimą stambus rėmas, kuriame, sudalijus jį į stačiakampius ir kvadratus, išraižytos atskiros siužetinės kompozicijos. Kampuose tradiciškai tarp debesų komponuojami keturių evangelistų simboliai: liūtas, erelis, jautis ir angelas, viršuje išraižytas karaliaus Dovydo su arfa siužetas, apačioje trys dainuojančios ir muzikuojančios mūzos. Raižinio šonus rėmina keturių skirtingų žydinčių gėlių motyvai, kuriuos skiria angeliukų su sparnais galvos.

1650 m.

41. *Fortitudo perillustris ac magnifici domini d. Georgii a Ludinghausen Wolfii capitanei Duneburgensis S. R. M. vicecolonelli In morte Immortalis Funebri laudatione repraesentata et perillustribus ac magnificis dominis D. Fromholdo capitanei Duneburgensi S. R. M. Colonello et Cubiculario D. Ioanni Capitaneo Bialenburgensi et Treidanensi etc. D. Friderico Tiuuno Berzanensi S. R. M. Vicecolonello et Cubiculario a Ludinghasven Wolfiis fratribus*

dedicata a studiosa Iuventute Duneburgensi Societatis Iesu. Vilnae: Typis Academicis Soc. Iesu, 1650.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz., 154 × 111 mm.

VUB III 8643.

L.: Lišk., 1998, p. 29–30.

Aprašymas: Tradicinis herbo atvaizdas, kurį supa platus akanto lapų antskydis ir herbo šalmo papuošalas. Kompoziciją vainikuoja dvi inskripcijos lotynų kalba – apačioje barokiniam kartaše ir viršuje besiplaikstančiame kaspine.

1652 m.

42. SCHÖNFLISSIUS, Jędzej. Postylli Chrześciński. Z Byblię S. y z Doktorow Kościelnych, według starożytnę nauki, y zwyczajnego porządku kościoła Bożego zebraney. Ná Niedziele doroczne, Część Pierwsza. Od Adventu, aż do Troycy świętey. Ná cześć chwałę Wielkiego Bogá, y Zbáwicielá J. Chrystusá, w druk podana przez X. Andrzeiá Schönflissiusa Káznodzieię August: Confess: w Wilnie Drukowano Roku P. 1652. [Lubcz], 1652.

Frontispis, sign.: *Conrad. Götke sculpsit Vilnae*, vario raiz., 248 × 167 mm.

LNB KF C lenk 1/652.

L.: SAP, t. 2, p. 422–423; Bednarska, II, A3, 10.

Aprašymas: Didelio formato architektūrinės formos frontispisas atitinka tokio pobūdžio leidinių apipavidalinimo ikonografinę kompoziciją, būdingą XVII a. vidurio ir II pusės knygų antraštiniam lapams. Raižinio kampuose vaizduojami keturi evangelistai su jiems būdinga ikonografija. Edikulos centre arkoje išraižytas knygos pavadinimas, šonuose įrėmintuose ovaluose vaizduojami šeši pagrindiniai Jėzaus gyvenimo įvykiai. Viršuje ir apačioje įkomponuoti dar du siužetai, apipinti vaisių pynėmis: Šv. Dvasios nusileidimas ir Jėzaus pamokslas bažnyčioje.

43. PIOTRKOWCZYK, Alexy. Zawitanie trzech osob: Iaśnie Wielmożney Iey Mości Paniey Elżbiety Szemetowny Pacowey Woiewodżiny Trockiey [...] etc. Starosciny Wielmożney Iey Mości Paniey Anny Constancyey Zawiszanki Podkomorziny W. X. L. ... etc. Starosciny Wielmożney Iey Mości Paniey Krystyny Pacowny Podkomorzanki W. X. Lit. do grobu chwałebne. Przez x. Alexego Piotrkowczyka Zakonu Franciszka ś. Braći Mnieyszych de Obseruantia Prowinciała. Z Ambony Wileńskiey Roku P. 1652. dnia 15. Octobra Kazaniem aģoszone. [Wilno: Druk. Akad. Soc. Iesu], 1652.

Antraštinio lapo kita pusė, nesignuotas, vario raiz., 164 × 120 mm.

MAB L–17/50; BUW Sd. 713.775.

L.: Estr. XXIV, 296.

Aprašymas: Tradicinis keturlaukis Pacų giminės herbo atvaizdas su plačiu akanto lapų dangalu.

1653 m.

44. KOJALAVIČIUS-VIJŪKAS, Albertas. Fasti Radiviliani gesta illustrissimae domus ducum Radziwił compendio continentes. Auctore Alberto Wiiuk Koialowicz Soc. Iesu sacrae Theologiae Doctore, eiusdemq[ue] in Universitate Vilnensi Ordinario Professore. Vilnae: Typis Academicis Soc. Iesu, 1653.

[kliją, nesignuotas, vario raiz., 290 × 380 mm.

VNB XVII.3.1955 adl.; VUB III 10013 [be iliustr.].

Aprašymas: Radvilų genealoginio medžio raižinys, viršuje vainikuojamas heraldine Erelio su trimis trimitais ant krūtinės herbo figūra. Medžio šakose 34 apvaliuose apskritimuose įrašyti giminės asmenų vardai ir turimos pareigos. Apačioje įrašas: *Linea Masculina illustriorum Ducum Radziwił quorum gesta in fascis Radvilianis memorantui*, iš kurio kyla giminės genealoginis medis.

CONRADT GÖTKE – ENGRAVER OF THE FIRST HALF OF THE 17TH CENTURY

JOLITA LIŠKEVIČIENĖ

Abstract

The article presents the engraver Conradt Götke – the most famous artist-graver who worked in Vilnius in the first half of the 17th century. The study aimed to replenish the list of his works – illustrated books. The list of the new bibliographical data is published in the appendix of the article. On the ground of these data, the peculiarities and significance of C. Götke's works in the history of Lithuanian art of the 17th century are discussed. According to the signed engravings and on the basis of formal similarity of the samples it was established that the artist worked in Vilnius in 1636–1653. C. Götke enriched books and Lithuanian book art with the following features: 1) illustrations of a high artistic quality gave an extra visual information on the text: C. Götke used to add to the text particular artworks with an explicit meaning of the text subject; 2) C. Götke was the first to popularise the copper engraving technique in Vilnius prints; he was the first to amplify several composition patterns typical of his hand; the precise line-drawing and accurate line-engraving allowed him to create an individual artistic language; 3) C. Götke popularised the Baroque style language in Vilnius book illustrations; he used to engage largely popular hieroglyphic,

emblematic as well as heraldic symbols in combination with inscriptions; 4) C. Götke intensely collaborated with various clients – high and middle rank nobles of the Grand Duchy of Lithuania, clerks in holy orders, members of the royal family; 5) Götke's illustrations developed the subject of genealogical and heraldic relations of particular noble families of the Grand Duchy of Lithuania. Some of his art-works are valuable and authentic portrayals of important 17th century personalities; such images are often supplied with inscriptions indicating names and official positions.

Götke's oeuvre is an exceptional phenomenon in the field of book illustration of the 17th century in the Grand Duchy of Lithuania and Poland. Götke's works prompted the development of book illustration and the formation of a peculiar artistic language of Baroque; the artist sought for a greater variety of motifs and subjects of his compositions. C. Götke is a good example of the social position of an artist in the 17th century: he was a freelance artist-townsman who actively portrayed customers, had a wide circle of clients and created invaluable documents of the 17th century nobility life.

Įteikta 2010 m. rugpjūčio mėn.